

**Dr. Hikmet
Kıvılcımlı**

**Finans Kapital
ve Türkiye**

köXüz

Yayımları

Finans Kapital ve Türkiye

Dr. Hikmet Kıvılcımlı

köXüz

Dijital Yayınlar

İndir - Oku - Okut - Çoğalt - Dağıt

Bu kitap ilk defa: 1971 yılında Sosyalist Gazetesi'nde yayınlanmıştır.

Bu kitap KöXüz sitesinin dijital yayınıdır.

Kar amacı olmadan, okumak ve okutmak için, indirmek, dijital olarak basmak ve dağıtmak serbesttir.

Alıntılarda kaynak gösterilmesi dlenir.

köXüz

Yayınları

İÇİNDEKİLER

I - Finans Kapital ve Türkiye	9
II- Finans Kapital'in Türkiye'deki İşleyişi: Osmanlı Dönemi.....	17
III - Finans Kapital'in Türkiye'deki İşleyişi: İlk Cumhuriyet Dönemi.....	27
IV- Finans Kapital'in Türkiye'deki İşleyişi: İkinci Emperyalist Savaşından Günümüze.....	39
V- Finans Kapital'in Türkiye'deki İşleyişi: Sorular ve Cevaplar.....	49

**FİNANS KAPİTAL
VE TÜRKİYE**

I

FİNANS KAPİTAL VE TÜRKİYE

Sevgi ve saygı değer arkadaşlarım,

Hepinizi büyük acıyla selamlarım. Acımız nedir? 17. Yüzyılda batılı kefereler "Uyvar önünde Estergon önündeki Türk gibi" diye korkarlar ve titrerlerdi. Biliyoruz. Öyle bir duruma geldik ki, "öğrenci yurdu önünde Türk gibi" diyecek gavurların gülmelerine ve tırnaklarına tükürmelerine şahit olmaktan korkuyoruz. Acımız budur. Bu acı nedeniyle değerli vakitlerimizin 30 saniyesini bu acıyı protesto için susuş saniyeleri saymak istiyorum.

(Sol yumruklar havada 30 saniyelik saygı duruşu)

Neden ve niçin bu duruma düştük? Bunun tek sözcükle karşılığı: Finans-Kapitalden oluyor. Onun için bugünkü konumuzun, sanılabildiğinden çok fazla, son yüzyılın alinyazımızı temelinden ilgilendiren bir konu olduğunu belirtmek istiyorum.

Finans-Kapital bizi bu hale getirmişse, onun içyüzünü burada elden geldiğince kısa olarak tartışmak görevimizdir. Bu tartışmaya girerken, metodolojik dedikleri tutulacak yol üzerinde iki şeyi söylemeden edemeyeceğim. Bu tartışmamız herşeyden önce bilim tartışması olacaktır. Bilim deyince; sanıyorum çoğunluğumuz okur-yazar taifesiyiz, kitabiyiz, kitapta yazılanların bir araya gelmesini bilim saymak eğilimindeyiz. Oysa kitaptaki

yazılanlar eğer olaylara uyarsa bilimdir. Olaya uymayan her yazı bilim dışıdır. Demek oluyor ki, biz burada bilimcil bir araştırma yaparken, kitapların yazdıklarına elbet eğileceğiz, gerekirse. Ama, esas olaylara bakacağız. Olaylara bakışın da gene tutulacak yol açısından ilginç bir yanı var. O karıştııyor zaten zihnimizi en çok.

Olaylar varlığın içinde; hayatta ve toplumda bir sebep-netice sıralanışı içindedir. Bu sıralanış, hiyerarşı ve mertebeler zinciri gúder. Kimi olaylar temel olaylardır. Kimisi ondan sonuç olarak, ikinci derece, úçüncü derece sonuç olarak çıkar. Olaylar bir mahşerdir, gerek varlıkta gerek toplumda içinden çıkılmayacak kaos gibi gözúken, birbirini tutmaz zannedilen bir kalabalıktır. Şu halde biz, olaylara baktığımız zaman, o kaos içinden olaycığı seçmek durumundayız. Temel olayı ele almak durumundayız.

Finans-Kapital üzerinde son zamanlarda, açık olmamakla beraber, ağızdan, kulaktan birçok eğilimlerin yanılmalarına şahit olmaktayız. Bu yanılmalar Finans-Kapitali ilk defa kimi kitaplardaki formúllerden, kimi de bazı yüzeysel olaylardan esinlenerek ele almaktan ileri geliyor kanısındayım.

Temel olay, örneğin bir canlı hücre olmadan can diye birşey yoktur. Biz canı anlamak için onun maddesine, hücreye iniyoruz. Tıpkı bunun gibi, insan beyni dediğimiz şey, yani madde olmadan, yeryüzünde yaratıcı düşünce, yani zeka olayı görúlmüştür. Bilimin binlerce yıldan beri arayıp bulduğu tartışılmaz gerçek budur.

Tıpkı bunun gibi, toplumda da böyle bir temel ilişkiler alanı biliyoruz. Bilimsel sosyalizm yahut tarihsel maddecilik açısından, yani gerçek bilim açısından temel olaylar daima ekonomik olaylardır. Ekonomik olaylar nedir? Orada da bir hiyerarşi vardır. Ekonomik olay, biliyoruz: Üretim (yani yoktan var etmek) ekonomik olaydır. Üleşim: Var edilen değerlerin insanlar arasında paylaşımıdır. Dağıtım: O paylaşılan değerlerin toplum içinde yayılışdır. En sonunda da tüketim gelir. Bunlar da ekonomik olaylardır.

Bu dördü içinde dahi, biliyoruz ki, bir hiyerarşi vardır ve temel olan üretimdir. Eğer bir ekonomik olayın üretim açısından karakteristiği kavranılmazsa, mutlaka yanılma şansı çoğalır. Hepimizin bildiği gibi üretilmiş bir şey, bir nesne ortada yoksa, ne paylaşılacak nesne vardır, ne üleşilecek, ne tüketilecek bir şey vardır. Mecburuz üretimi ilkin tutmaya.

Finans-Kapital dediğimiz zaman da, bunun özellikle üretimdeki karakteristiği ana karakteridir. Finans-Kapital lügat, sözcük anlamı, Finans: Eskiden mali, maliye derdik. Bugün, bazı arkadaşlar halk anlamaz belki bunu diyorlar. İsterseniz, tam çevirisini yapmak gerekirse, Parababası demek mümkün. Finans demek parababası demektir. Kapital de bildiğiniz gibi, ücretli işgücünü satın alıp ondan artı-değer çıkaran bir kurumdur, diyelim. Demek oluyor ki, Finans-Kapital dedik mi, Kapitalin parababaları elinde, parababaları kapitali haline geliş oluyor.

Ama nasıl parababaları? Modern toplumda, 20. Yüzyıla birlikte başlamış bir parababalığı karakteristiği vardır. Kapitaliz-

min son şekli, hatta yatalak, can çekişen şekilde tarifi vardır Finans-Kapitalin. Bunun nasıl geliştiğini bize üretim ilişkileri belirtir.

Kapitalizm 19. Yüzyılın sonuna kadar bildiğiniz gibi serbest rekabetçiydi. Yani vur vuranın, tut tutanın. Her kapitalist öteki kapitalistin ayağına karpuz kabuğu koyup onu yıkmak, kapitalini şu veya bu yolla ele geçirmek, tabii küçükburjuvaları (köylüleri, esnafı) büsbütün tarumar etmek, onların kapitalcıklarını ele geçirmek v.b. suretiyle işliyordu. Buna kapital birikişi diyoruz.

Bu birikiş 19. Yüzyılın sonuna kadar, hep bildiğiniz gibi, ben tekrarlamış oluyorum, karıştırılmasın diye. 19. Yüzyılın sonuna kadar serbest rekabetti. Yani kapitalist olmak şartıyla herkes herkesi, bütün kapitalistler birbirlerini çelmeleyip devirerek kendi sermayesini, özel sermayesini arttırdı.

Bunun sonucu olarak ilkin küçük, cılız kapitaller iflas ettiler. Ve bunların değerleri, yavaş yavaş konsantrasyon dediğimiz biçimde bir araya gelip yoğunlaştı. Sonra bu konsantrasyon yapmış kapitaller de daha geniş ölçüde, daha yüksekliğine birleştirdiler. Santralizasyon yaptılar yani. Böylece, kapital serbest rekabet kavgasıyla bir yandan kendisi büyürken, sahipleri gittikçe küçüldü, ve konsantre oldu, santralize oldu.

O hale geldi ki, en sonunda, santralizasyon tekelliliğe kadar vardı. Yani kapitalistler serbest rekabetçiyken, sermayeleri muazzam ölçüde büyüyerek sayıları azaldıkça, aralarında birbirlerini yememek için bir takım anlaşmalar olanak haline geldi. Hatta klasik bilimde bir rakam da söyleniyor, yani pekiştirilmiş bulunuyor. Herhangi bir üretim dalında 20 kadar kodaman kapitalist işletme kaldı mı, 20 kapitalist kendiliğinden,başkasının kış-

kırtmasına gerek olmaksızın bir tekel kurarlar. Aralarında herhangi bir gazinoda buluşurlar, yahut onların meşhur kulüpleri vardır, oraya giderler. Sen üretimini yapıyorsun, ben böyle yapıyorum, der ve fiili tekellerini kurarlar.

Binaenaleyh, aşağı-yukarı demek, herhangi bir ülkede monopol dedikleri tekel kapitalizmde var mıdır, yok mudur diye bakıp anlamak istedik mi, oradaki belirli üretim dallarında en kodaman, o dala egemen olacak kadar üretim yapan kapitalistlerin 20'ye kadar inip inmediğine bakmak bize bir fikir verebilir. İnmişse, orada tekel kurulmuştur. Kapitalistler budala değiller artık. 20 kişi kalmışız, belki on kalırız, ama birbirimizi yersek, 1 kalırsak ne olacak? Alaşağı da edilimiz. Artık tehdit haline gelir, tehlike haline gelir. İster istemez, yani şeylerin gidişiyle serbest rekabet kalkar kapitalistler arasında. Tekelcilik başlar.

İşte bu tekelci kapitalistler, her ülkede kendi dallarına olduğu gibi ülkenin çeşitli ekonomi alanlarına ve ekonomi temelinin üstündeki bütün üstyapıya, hukuk ilişkilerine, politika ilişkilerine, kültür ilişkilerine, devlet ilişkilerine, hatta din ilişkilerine (bizde olduğu gibi) yavaş yavaş, kolayca el atmanın yolunu ararlar ve bulurlar.

İşte uluslararası ölçüde tekelci sermayeden kaynak alan bu durumun kişilerine, tekelci kapitalistlerin topuna birden, her ülkede Oligarşi derler, yahut Plütokrazi derler. Plütos: Zengin, Kras: Egemen olmak. Zenginlerin tahakkümü anlamına gelir. Plütokratlar teşekkül eder. Kapital tekelleşti mi, kapitalin sahipleri o memlekette bir avuç tahakküm yapan zengin haline gelirler.

Ve tabii zenginler, yalnız ekonomiye tahakküm etmekle kalmazlar. Memleketin bütün üstyapı ilişkilerine de tırnaklarını,

pençelerini uzatabilirler. Ve uzattıkları için de tahakkümlerini yürütürler. Onun için, azınlığın tahakkümü anlamında bunlara Oligarklar da denir.

Demek oluyor ki, üretimde tekelin, monopolun, tekelci kapitalin teşekkülü Finans-Kapital temelidir. Bu temel üzerinde o ülkenin iç ilişkilerinde gelişim başlar. Bu gelişimin birinci basamağı Plütokrasinin ve Oligarşinin o memlekete egemen olmasıdır. Bu egemenlik ikinci bir netice, daha doğrusu ikinci kategori bir sonuç daha verir. Bu sonuç da, asalak ve gerici Oligarklar ve Plütokratlar sisteminin doğması biçiminde olur.

Tekelci kapitalistler, Oligarklar ve Plütokratlar kendi egemenliklerini sürdürebilmek için, gidip artık üretimle uğraşmazlar. Biliyorsunuz, büyük fabrikaların, büyük şirketlerin gidin içine, kapitalisti nerede? Yoktur ortada. Müdür vardır, İdare Heyeti vardır. Hatta İdare Meclisleri vardır. Kapitalist meydanda bile yoktur. Hatta kapitaliste gitseniz, senin kapital nerde işliyor deseniz, bana ne der, ben falan şeye verdim, o benim sermayemi kullanıyor. Onun ilgilendiği, zaman zaman o yatırılmış büyük kapitalinin ona sağladığı gelirdir. Neden, nasıl gelirse gelsin. Uşakları, hizmetçileri, memurları, adamları, ajanları, onlar hiç zahmetsiz sen otur köşende, biz sana getireceğiz, derler.

İşte bu asalak tip haline gelir bu yoldan tekelci kapitalist. Ve tabii asalaklığı ilerledikçe göze çarpar. Yahu bu adam oturuyor, hiç bir fonksiyonu yok. 19. Yüzyılda iyi kötü kapitalist dediğimiz bir girişkin adamdı. Gider, taştan su çıkarır, bir takım ileri adımlar atar, memleketinde bir sanayi kalkınmasında hızlı gelişim sağlar, falan. Bir görevi vardı. 20. Yüzyılda kapitalist meydanda yok, ama kapitalistin tahakkümü ve hazıryiyiciliği var.

Binaenaleyh, nedir bu hal diye devrimci tepkiler belirir. Buna karşı, bu devrimci tepkileri, yani bu haksız tahakküm sistemine karşı halk içinde, çalışan yığınlar içinde doğan tepkileri bastırmak için Plütokratlar ve Oligarklar ister istemez, kendiliğinden gerici, yani ilerici, devrimci hareketi geri alacak tedbirler ararlar.

Bir üçüncü basamağı vardır tekelci kapitalizmin bir ülke içinde. O basamak da Finans-Kapital çağının kritik bir çağ, bunalımlar çağı oluşu ve bir geçit çağı oluşu biçiminde gözükür. Bunalımlar deyince, biliyoruz, en başta hergün önümüze çıkan ekonomik krizler gelir. Yahut ekonomik krizlerin çözülemeyişinden, ekonomik krizlerin sonucu siyasi krizler başlar. Bunların başında harpler gelir, savaşlar gelir. Ekonomik durumu çözümlenemeyen kapitalistler, her ülkenin kapitalisti öteki ülkeyi talan edip bu işi biraz daha sürdürmenin yolunu arar. Bu savaştır.

Tabii, biliyoruz hepimiz örneklerini, krizler, savaşlar birbirini kovalarken insanlık tapayı atar ve kapitalist düzenini alaşağı eder yer yer. Onun yerine yeni bir sisteme geçilir. Birinci cihan savaşından sonraki devrimleri biliyorsunuz. İkinci cihan savaşından sonraki devrimleri gene biliyorsunuz.

İşte bu açıdan tekelci kapitalizmin, Finans-Kapitalin bir ülke ölçüsünde -ve tabii dünya ölçüsünde-, ama daha çok o ülkenin iç ilişkileri ve gelişmeleri için başlıca karakteristiği bunlardır.

Ondan sonra gene aynı Finans-Kapitalin öteki devletlerle, dış ülke ilişkilerinde bir takım kaçınılmaz gelişimleri vardır. Bunların başında sermaye ihracı gelir. Türkiye'de Finans-Kapitali inkar etmeye çalışanların en çok uğraştıkları bu. Sermaye ihracı meselesi var mı, yok mu diye birşey. Oysa, söylediğim gibi, sermaye ih-

racı, üretim olayının ikinci basamağıdır. Memleket içi değil, memleket dışı basamağıdır.

Bütün tekelci kapitalist devletler kendi üretimlerini ayakta tutabilmek için halkına veremediği malları, satamadığı malları - çünkü daima sömürüldüğü için bütün malları, halk satın alıp tüketemez-, bu malları dışarıdaki pazarlara satar. Ama kapitalist memleketler, hepsi birbirinden kocaman Finans-Kapital canavarı haline geldi mi, ister istemez mal ihracına karşı gümrükleri yükseltirler, birbirlerinin gümrüklerini karşılırlar. O karşılıklı gümrük yükseltmesi sonucu, gümrükten mal geçiremeyince, Paranın kokusu yoktur sözüyle anlaşılacağı gibi, para aktarmaya başlarlar. Sermaye ihracı yaparlar.

Gene ikinci nokta, bu sermaye ihraçları yollu gittikleri ülkelerde nüfuz bölgeleri kurarlar. Yani içine işledikleri bölgeleri. Şurası senin, burası benim diye dünyayı paylaşırlar. Ve aralarında harp patlayıncaya kadar böyle kendi sınırlarını birbirlerine tanıtan anlaşmalar yaparlar.

Bu anlaşmaların da bir haddi vardır, bildiğiniz gibi. Şimdiye kadar gördüğümüze göre, 20. Yüzyılın başında Finans-Kapital gelişti ve 14 yıl sonra 1914 Emperyalist Evren Savaşı, yani Birinci Emperyalist Evren Savaşı patladı. O bitti. Arkasından krizler, patırtılar, 1938-39 yılında bir de baktık ki İkinci Evren Savaşı patlak verdi. Böylece 20-30 senede bir adeta bir hastalığın nöbeti gibi, emperyalist savaşlarla insanlık karşılaşılıyor.

Şimdi, bu özetlediğimiz karakteristiğiyle Finans-Kapital dediğimizizin ne olduğu alfabetik biçimde anlaşılıyor.

II FİNANS-KAPİTALİN TÜRKİYE'DEKİ İŞLEYİŞİ: OSMANLI DÖNEMİ

Türkiye'de bu olay nasıl başladı ve nasıl gelişti? Asıl konumuz hiç şüphesiz bu. Ben kısa işaretler vereyim. Türkiye'de Oligarşinin ve Plütokrasinin oluşu için. Eğer vaktimiz kalırsa burada rakamlar vereceğiz. Bunda hiç kimsenin zannediyorum şüphesi yok. Nasıl bir asalak sınıftır bizim Plütokratlar. Bunu da borçlarımızdan anlayabiliriz. Boğaza kadar, hatta tepemizi aşacak kadar borç içine gömülmüşüzdür. Onun da rakamlarını göreceğiz.

Gericiliği artık bilmeyen kalmadı. Her köyde bir Kur'an kursu, falan filan. Bunların altında, hepimiz biliyoruz ki, temiz din duygularının rolü hiç yoktur. Finans-Kapitalin, gericiliğini, halk yığınlarını kandırarak onlara dayatması araçları haline gelmiştir bunlar.

Bunalımsa, yıllardan beri hep var. 1960'da 27 Mayıs İhtilaline kadar gelen bunalım malumdu. Ondan sonra bir izafi istikrar yapılmak istendi. Fakat son zamanda, artık sokağa dökülen biçimde, bunalım Türkiye'de yoktur diyen kalmadı. Bütün bezirgan partiler başta gelmek üzere, herkes Türkiye'nin içinden çıkılmaz bir bunalımda, bir krizde, bir buhran içinde olduğunu her gün söylüyor.

Geçit konusu da, bir tek kelimeyle söylemek gerekirse: 27 Mayıs gibi olayları bir yana bırakalım, bizzat başımızdaki Plütokratlar ve Oligarklar bildiğiniz gibi harıl harıl Türkiye'nin sınırlarını nasıl kaldıracamız diye çırpınıyorlar. Onun için daha dün Ortak Pazar'a girme gibi kararlarını yürürlüğe sokmaya girişmiş bulunuyorlar. Bu, Türkiye'nin vatan ve millet bütünlüğü sınırlarını kaybedişi, binaenaleyh başka bir biçim idareye geçişi demektir. Tabii bununla kalacak değil. Yahut bizim bir avuç tahakküm yapan Oligarklarımızın istedikleri gibi bir geçiş olacağı da hiç kimse tarafından garanti edilemez. Ancak bir geçit belgeleri, alametler, belirteleri içinde olduğumuz oportadadır.

Sermaye ihracına gelince: Bizde bu... Sırası gelince yalnız bizde olmadığını da göstereceğiz. Yani rakamlarla, olaylarla. İşimiz hep olaydır bizim. Ancak bizde, o kadar geç geldik ki biz bu Finans-Kapital sistemi üretime. Sermaye ihracı tersine oldu. Biliyorsunuz, her sene Türkiye'ye güya yabancı sermaye ithal etmek kaygısıyla Finans-Kapital iktidara geldi. Fakat, hesap yapınca görüyoruz ki, uluslararası yabancı sermayenin Türkiye'ye soktuğu 15-20 milyonsa, 20-25 milyonu dışarıya çıkarıyor her sene. Transfer yapıyoruz diyorlar. Hep frenkçe laflarla. Halk anlamasın diye: Transfer, yani bir nevi sermaye ihraç ediyorlar. Tabii klasik sermaye ihracı bu değil. Anavatan doğrudan doğruya sermaye ihraç edip, öteki memleketleri sömürüyor. Ama bizim gibi total eşekle sonradan Finans-Kapitalizme katılan ülkelerde proses [süreç] tersine döndü. Biz gelmiş sermayeye transfer hakkı tanımak suretiyle, kanımızı canımızı muntazaman dışarıya ihraç ediyoruz.

Bir başka gizli sermaye ihracı vardır ki, suçtur. Ama bu suç resmen ve milyarlar ölçüsünde her sene muntazaman yapılır arkadaşlar. Bu da dış ticaret dediğimiz oyundur. Biraz dış ticaretle meşgul olmuş insanların yanından geçen her arkadaşımız, biraz onun yaptığı işlere yakından bakmışsa, bir şeyi görmüştür: Yabancı memleketten Türkiye'ye mal sokmak isteyen insan, orada diyelim ki 100 kuruşluk bir mal satın almışsa, onu 150 kuruş diye yazdırır. Türkiye'den halis döviz olarak 50 kuruş fazla çıkarır. Ve böyle, İsviçre bankalarında falan, başka bankalarda yatmış paralar diye ara sıra bir laf çıkar ve kaybolur. Bu lafların gerçek olduğu yüzde yüz muhakkak. Fakat nasıl çıktığı üzerinde kimse durmaz.

Hakikatte bu, ithalat-ihracat sırasında bizim Finans-Kapitalistlerimizin, iktidarla anlaşarak, bile bile Türkiye'nin birikecek sermayesini dışarıya kaçırmaları biçiminde harıl harıl devam eder. Türk malı satarken başka oyun oynar, döviz kaçakçılığı yapmak için. Türk malını yok pahasına toplar, dışarıya sevker. Orada onun hakiki parasını alır. O aradaki farkı kaçak olarak gene başka, yabancı ülkelere yatırım yapar.

Nüfuz bölgeleri ve diğer noktalar üzerinde durmayalım. Asıl konumuz olan Finans-Kapitalin Türkiye'deki karakterine geçmek için, bir alfabetik meseleyi koyuş olarak bu noktaları belirtmek istedim.

Arkadaşlarım, Türkiye'de Finans-Kapital, çok tuhaf bir olayların gelişimiyle, diyebiliriz ki batıdan hemen hemen yarım yüzyıl önce tahakküme teşebbüs etti, girişim yaptı. Hatta onu alay olsun diye bazan arkadaşlara söylerim; biz Avrupa'dan çok ge-

riyiz, ama bu Finans-Kapital uğrunda biz Avrupa'yı çok geçtik yahu. Onlar 19. Yüzyılın sonunda Finans-Kapital tahakkümüne uğradılar. Biz 19. Yüzyılın ortasından itibaren, daha Türkiye'de kapitalizm kurulmadan, Finans-Kapitalizm teşebbüslerine giriştik. Nasıl giriştik? Bu enteresan bir gelişim oldu.

Finans-Kapital, yahut tekeli sermaye deyince, bunun en oturuşlu biçimi büyük kumpanyalar ve şirketlerdir, biliyoruz. Türkiye'de ilk defa 1849 yılı, bakıyoruz, bir Şirket-i Hayriye kuruluyor. İlk kumpanyası Türkiye'nin, bu gemicilik kumpanyası. Bunda iki tane hafız, bir üçüncü hafız müdür, başkan Mehmetzade Abut Efendi, bir de komprador burjuva, Teodor Kurji isminde 5 kişi bu şirketi kuruyorlar. Türkiye'de üretim yapan bir fabrika kurmadan önce, hop atlıyorlar, Avrupa'nın Finans-Kapital tahakkümü çağını açacak olan bir şirketi kuruyorlar. İlginç olan yanı bu.

Ondan önce biliyoruz, Lale devrinde, ondan sonraları falan, fabrika kurma teşebbüsleri oldu Türkiye'de. Hatta bunlara, biliyorsunuz, Kârhane dediler. Kâr iş demektir. Ama halk onu, biliyorsunuz, çok kötü bir anlamda, Kerhane falan şeklinde isimlendirdi. Ve bastılar, yaktılar, attılar. Tutunamadı bizde. Yani serbest rekabetçi kapitalizm yol görüp Türkiye'de başlamadı, başlatılmadı. Bunun nedeni Tefeci-Bezirgan sermayenin Türkiye'de çok aşırı gelişkin olmasından ileri geliyor. Binaenaleyh, Avrupai anlamda (eskilerin deyimiyle), yani Batıcı anlamda ilk kapitalist teşebbüs, şaşılacak bir şey gerçi, fakat bizde daha 19. Yüzyılın ortasına gelmeden bir kumpanya biçiminde görüldü.

Arkasından 1854-56 Kırım Savaşı patladı, biliyorsunuz. Bu bizim hafızların, hocaların öncülüğüyle kurulan ilk Finans-Kapi-

talist müessesesi diyebileceğimiz kumpanyanın üzerinden hemen hemen 6 yıl geçmeden başımıza Kırım Harbi patlatıldı. Bu, dünya kapitalist devletlerinin Osmanlı İmparatorluğunu paylaşma hırlaşmasında bir geçit noktası oldu. Biliyorsunuz, Çarlık Rusyası sıcak denize inmek için boğazları ele geçirmek üzere Balkanlara inmek istiyor. Avusturya-Macaristan Tuna'nın ağzını ele geçirmek için onunla çatışıyor.

Fakat bu iki çelişkili ve kâr'ıkadim diyebileceğimiz, antika imparatorluğun karşısında da daha modern iki imparatorluk var: İngiliz ve Fransız İmparatorluğu. Onlar da Hint yolu üzerinde tepişiyorlar. Ama, yukarıdan gelecek yeni antika haydutları Akdenize indirmek de istemiyorlar.

Bir taraftan istiyorlar ki Türkiye sömürgeleşsin, yani yüzde yüz kendi emirlerine girsin. Öte taraftan da, bu yüzde yüz emirlerine girecek ülkeyi Çarlığa ve Avusturya-Macar'a bırakmamak lazım. İşte bu çelişkiler içinde, yani kapitalist dünyanın her zaman olan çelişkilerinden bizimle ilgili olanın yanında bir de bakıyoruz, Çarlık işi azıtınca, İngilizler, Fransızlar, Sicilya krallığı bize yardım ettiler. Ve gittik, işte, meşhur Sivastopol önünde yatan gemiler şarkımızı da yaratan, Kırım savaşı patladı.

E, olur, savaş diyeceğiz. Ama bizim için öyle olmadı. Bu savaş hem İngiliz, Fransız kapitalistlerinin Çarlığı geri atmasını sağladı bir an için. Hem de Türkiye'yi artık yüzde yüz torbada keklik haline getirdi. Ve onun üzerine bir de baktık ki, daha Kırım Harbi biterken kumpanyalar Türkiye'ye akın etmeye başladılar.

1856 yılında Osmanlı İzmir-Aydın Demiryolu kuruldu. Bunun merkezini bile Türkiye'ye getirmemişler. Londra'da merkezi. Tür-

kiyede şimendifer kuruluyor, demiryolu kuruluyor. Merkezi orda. Koyduğu sermaye de 892 bin Türk Lirası.

Arkasından, iki yıl sonra, Türkiye harpten bozgun halinde çıktığı için sana yardım edelim diyorlar. Ve bildiğimiz borçlar sistemi başlıyor. Sermaye ihracı, Batı'nın sermaye ihracı başlıyor:

İlk borç, 1858 yılında 4 milyon kûsur Türk Liralık (altın lira tabii o zamanki) istikraz dediğimiz ödünç almayla küşat merasimini yapıyor.

Ve 4 sene sonra Osmanlı Gaz Kumpanyası kuruluyor.

5 sene sonra, bir de bakıyoruz... Tabii bu ödünçlerin hepsini saymak vaktimizi çok alır. Yalnız, 1863 yılında, Avrupa kapitalistlerinin Türkiye'ye borç diye verdikleri paraları Türkiye'de kontrol edecek ve Türkiye nin bütün ekonomik ve finans işlerine el koyacak, meşhur önce hariçte kurulmuş Osmanlı Bankası, başına bir Osmanlı geçirmek suretiyle, Şahane Osmanlı deyip, Türkiye'ye getirildi.

Bunun merkez kurucuları: 6 İngiliz, 15 Frenk (Fransız)... İstanbul'daki 6 idareciyi seçenler: 10 İngiliz,10 Fransız... Alt komite, idare eden: 4 İngiliz, 4 Fransız... Batının Finans-Kapital adını alan sermaye akını, böylece Osmanlı bankası biçiminde geldi, Türkiye'nin bağına oturdu. Ve bütün borçlar üzerinde kontrolünü kurdu. Bu banka o borçların alacaklılarının bankasıydı. Türkiye'ye alacaklarını yerinde tahsil etmek üzere gelip kurulmuştu. Sermaye ihracını böyle yaptı. Böylece Türkiye'nin alinyazısına ecnebi Finans-Kapital tahakküm etmeye başladı. Hadiseleri, yani bunun politik sonuçlarını hepiniz az çok bildiğiniz için burada saymaya lüzum görmüyorum.

Yalnız bu arada, 1856'dan 1857 yılına kadar geçen bir birinci safha var: Ecnebi Finans-Kapitalin adeta yoklaya yoklaya girdiği safha... 16 yıl içinde Türkiye'de 278 milyon altın liralık borç hesaba geçiyor. Ve imparatorluk iflas ettim diyor. 278 milyon lira. Bugünkü milyarların çok üstünde bir rakam.

Buna karşılık, Türkiye bu kadar muazzam bir borç içinde boğulduğu sırada, Türkiye'de iki banka kurulmuş, bir rıhtım ve liman şirketi kurulmuş, bir tünel açılmış (şu bildiğimiz tünel: Galata tüneli), iki tane de su şirketi kurulmuş. Türkiye'yi saf, tertemiz, Finans-Kapital borç biçiminde boğmuş. Arasına da, şurada burada birkaç hissedar açık göz çıkmış, bir iki ufak teşebbüse de geçmiş, modern anlamda güya tesisler kurmuş.

Bu iflas üzerine, biliyoruz, Türkiye veremiyorum, ben bu parayı ödeyemeyeceğim deyince, öyleyse oturalım hesaba dediler, Batılı Finans-Kapitalistler. Ve Türkiye'ye Osmanlı Düyun-u Umumiyesi diye bir müessese yerleştirdiler. Osmanlı Bankası'ndan sonra ikinci konağımız, Türkiye'nin Finans-Kapital, ama yabancı Finans-Kapital tahakkümü altına girişi Düyun-u Umumiye hesabıyla oldu.

Ondan sonra, 1875'ten 1907'ye kadar, o 278 milyon liralık borcu 114 milyon liraya güya indirme şeklinde bir bağış yapıp sağlama bağladılar. Çünkü zaten o borcun yarıya yakını vurgundu.

Yani, gerçek bir ödeme yapılmış değildi. Uzun hesap. Hepiniz onu incelemişsinizdir belki de. Buna mukabil, 8 banka, 10 sigorta (şirket hep bunlar), 4 rıhtım, 2 su, 6 maden (maden kuyusu), 3 tramvay şirketi, 2 elektrik şirketi, 2 gemcilik, 1 kurtarma şirketi, 5 ticaret şirketi, 3 tane de sanayi şirketi kurulmuş.

Bu sanayi şirketleri nelerdir, diye insan merak ediyor. Bu üç şirketten birisi, 1886 yılı kurulan, Yünlü Pamuklu Ticari-Sınai Anonim Şirket imiş. Bunu padişah fermanıyla alanlar: Ahmet Refik Bey, Reşit Bey, Refik Bey... Yani Türkiye'de üretim yapacak bir müessese teşebbüsü gene müslümanlardan çıkmış. Bunlar da: Refik Bey devlet danışmanı, Reşit Bey şahane mühürdar yardımcısı... bu tarz kapıkulları. Ancak bu şirketin idare meclisine bakınca bir de görüyoruz ki, 10 kişilik idare meclisinden 8'i yabancıdır. Bir tane içinde, hani tohum olsun diye, Hulusi Bey isminde birini de almışlar. Fakat geri kalan hepsi: Biri Levanten dediğimiz, yani Komprador yerli gayrı-Türk burjuva olmak üzere, hepsi yabancı, ecnebi kapitalistler.

Öteki, Selanik Ticari-Sınai Anonim Şirketi. Bu da bir Yahudi'nin un değirmeni etrafında kurulmuş. Ve 13 Yahudi levanten idare meclisini teşkil etmiş.

Ancak bu dönemin sonu olan 1907 (1908'de biliyoruz, Meşrutiyet Hürriyet İhtilali oldu), 1907 yılında, ondan bir yıl önce, Oriental Karpel Manifaktür dedikleri İngiliz halı şirkeli kurulmuş.

Böylece, Türkiye ilk Meşrutiyet Hürriyet Devrimini yapınca ya kadar, bir yandan 52 yabancı Finans-Kapitalist müessese gelmiş Türkiye'nin çeşitli ekonomik alanlarına el koymuş. Öte yandan da Düyun-u Umumiye gelmiş... Düyun-u Umumiye nelerimize el koymamış? Hepimiz biliyoruz. Tuzun tekeli almış. Tütünün tekeli almış. İspirtolulardan vergi almış. Balıkçılığı gene vergilemiş. İpek öşürünü almış. Pul resmini almış. Ayrıca tömbeki resmi diye bir şey icat etmiş. Acemistan'dan gelen

tömbekiden gene haraç almış. Temettü vergisinin fazlasını almış. Gümrük temettüünün bir miktardan sonrasını almış. Böylece Türkiye'nin hemen bütün ekonomik alanları yabancı Finans-Kapitalin yüzde yüz mutlak tahakkümü altına girmiş.

Düyun'u Umumiye'nin idare meclisi, iki başkan var, nöbetleşe başkanlık ediyor. Birisi Fransız, birisi İngiliz. Üç delege: Birisi Alman, birisi Avusturya-Macar, birisi İtalyan.. Bir delege de Osmanlı Bankasından, sonra ötekiler yetmiyormuş gibi. Ayrıca bir genel gelirler müdürü: Bir Levanten. Osmanlılardan, yani Türkiye'den, müslüman olarak, bir Hamdi Bey (Osmanlı delegeşi güya); bir de Şahane Komiser Saip Bey. Tabii bunların iğrapta mahalli yok. Ötekiler idare ediyorlar.

Şimdi, demek 1907'de, aşağı yukarı 20. yüzyılın başına geldiğimiz zaman, bir de bakıyoruz ki: Türkiye kısıklırak bütün ekonomi kaynaklarıyla, bütün devlet maliyesiyle yabancı Finans-Kapitalin tahakkümü altına girmiş.

Oysa bu Finans-Kapitalin tahakkümü Avrupa'da daha o yıllar yeni başlamış: 19. Yüzyıl sonunda. İngiliz Boer Harbi: Güney Afrikadaki o altınlar ve elmas bulununca yapılan savaş ve bir de Amerika'nın Küba'dan Filipin'e kadar yeryüzünde sömürgeler saltanatı kurmak için giriştiği İspanyol-Amerika savaşı ile, Avrupa da ancak 1900 yılına doğru Finans-Kapital tam tahakkümünü, yani topluma egemen olma, ama istediği gibi dayatarak egemen olma olanağını ele geçirdi.

Türkiye'de 50 yıldan beri bu olanak, ecnebi sermaye ile bizim kompradorlar (ki çoğu Türk veyahut müslüman dahi değil),

onların ortaklığıyla yerleşmiş. Böyle bir talihimiz var. Yani dünyada ilk Finans-Kapital tahakkümüne uğramış, böyle numune-lik bir ülke haline gelmişiz.

Bildiğiniz gibi, bu durum Emperyalist Evren Savaşını kışkırttı. Öteki Balkan Trablus savaşlarını artık anmıyorum. Biz de içine girdik. Ondan sonra milli mücadele savaşı geldi, katıldı. Ve milli mücadele savaşından çıktığımız zaman yeni bir döneme girdik. Bu dönemin kısaca karakteristiğini yapmazsak, bugün Finans-Kapital dediğimiz tahakkümün başımıza neden bu kadar çöreklediğini, nasıl çöreklediğini anlamak çok güç oluyor.

III FİNANS-KAPİTALİN TÜRKİYE'DEKİ İŞLEYİŞİ: İLK CUMHURİYET DÖNEMİ

Milli mücadele, bildiğiniz gibi, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti dediğimiz Anadolu burjuvazisinin örgütlerinin ideolojisi ve adeta yönetimi altında, fakat bizim tarihimizde büyük rol oynamış "Sünuf-u Devlet" denilen insanlarımızın, yani devlet sınıfları dediğimiz insanlarımızın vurucu güç olarak rol oynamaları biçiminde cereyan etti.

Milli mücadele sırasında, gerek ecnebi, yabancı Finans-Kapital; gerekse onun Türkiye'deki ajanlığını yapan bizim Kompradorlar (ki biz ona Türkiye'de Kompradordan ziyade Levantenler ismini vermişiz. Yani Doğusallı falan anlamına geliyor), bunlar olduğu gibi düşman işgali altındaki merkezlerde kaldılar. İstanbul başta olmak üzere. Sonra, İzmir bölgesini, biliyorsunuz, Yunanlılar önde olmak üzere Avrupa emperyalistleri işgal ettiler. Ve bu işgal alanında kalan Finans-Kapital ve Kompradorların, Anadolu hareketine karşı saltanatı nasıl kullandıkları heyecanlı hikaye halinde biliniyor.

Biz işin kapital, daha doğrusu ekonomik ilişkiler anlamı üzerinde duruyoruz. Bu anlama giriyoruz. Milli mücadele sırasında Hindistan'dan Mustafa Kemal Paşa'ya 5-6 yüz bin lira geliyor. O

bunun 500 bin lirasını Garp Cephesi Kumandanlığı emrine veriyor. Zafer olunca, Bakanlar Kurulu kararıyla 380 bin lirasını geri alıyor. Bir de gene Mısır sabık Hidivi Abbas Hilmi Türk uyuğuna geçmek için 900 bin kûsur lira vemiş bulunuyor.

1923 yılına geldiğimiz zaman, Türkiye'nin çok geri kalmışlığı ve kalkınması birinci mesele haline gelmiştir, harpler, darp-lerle. İşte bu sırada lider Mustafa Kemal'in Türkiye sosyal ve ekonomik yapısı üzerine görüşleri büyük ölçüde etken oluyor. Bu görüşlerin tümünü özetlemek uzun olacak. Yalnız birkaç tane-nesini, karakteristik pasaj olarak, sınıflar üzerine söylenmiş bir-kaçını hatırlatacağım.

17 Şubat 1923 günü, CHP örgütünü kurma girişimleri sıra-sında, şöyle diyor: "Büyük arazi ve çiftlik sahipleri kaç kişi? Hiç kimse büyük araziye sahip değildir. Binaenaleyh, bu arazi sa-hipleri himaye edilecek insanlardır."

Büyük arazi sahipleri için bu kanıyı besliyor. Sonra, büyük sermaye sahibine gelince: "Büyük sermaye sahibi insanlar yoktur, diyor. Kaç milyonerimiz var? Hiç. Binaenaleyh, biraz parası olanlara da düşman olacak değiliz. Bilakis memleketi-mizde birçok milyonerlerin, hatta milyarderlerin yetişmesine çalışacağız."

Modern toplumda iki egemen sınıf vardır: Birisi büyük arazi sahipleri, birisi de büyük sermaye sahipleri. Demek ki onlar ye-ni dönemin kalkınma çabasında himaye edilecekler. Buna kar-şılık bir işçi sınıfımız yok muydu? Onun için de şöyle diyor: "İş-çimizin miktarı 20 bini geçmez."

Şimdi, savaşı başarıyla geliştirmiş bir askerin Türkiye içinde gayet net ve olayları gören gözüyle bakınca, durum böyle görü-lüyor. Edinilmiş ideolojinin de yöntemi altında.

Ve binaenaleyh, 1923 yılı nutkunda, resmi nutkunda gene Mustafa Kemal Paşa "Kalkınmamızın tüccar sınıfını zengin edebil-mek için ticaretin yabancı ellerde bulunmasına mani tedbirler almak mecburiyetindeyiz." diyor.

Bu fikir yapısı içinde pratiğe geçilince:1924 yılı; bakıyoruz, Mustafa Kemal Paşanın kayınbiraderi Uşakizade Muammer Bey gidiyor Celal Bey'e (Celal Bey bildiğiniz Celal Bayar) ve "Bizim" diyor, "250 bin liramız var, bununla bir ithalat ihracat şirketi ku-ralım". Zaten söylenenler de aşağı yukarı bu mealde.

Şimdi, Türkiye'de ithalat-ihracat şirketi kurmak ne oluyor? Adeta, ondan evvel, milli mücadele sırasında, milli mücadelenin karşısına çıkmış olan Kompradorların işini yapmak gibi bir şey oluyor. Ama başka da yol görünmeyince, bu yatırım yapılmak isteniyor.

Fakat düşünülüyor, taşınıyor, bu ithalat-ihracat nasıl yapı-lacak? Bin bir tane yabancı Finans-Kapitalist Türkiye'nin bütün ekonomisine hakim. Levantenler bütün dünya ölçüsünde itha-lat-ihracatı haraca kesmiş. Bunlar arasında böyle küçük ser-mayeli bir ithalat-ithracat şirketi, yani bir komprador müessese daha kurmak, onun iflasını peşinen göze almak demektir. O hal-de bu yapılmasın. Ne yapılınsın? Bir banka kurulsun.

Ve işte onun üzerine, İş Bankası dediğimiz bir müessese ku-ruldu. Tabii bir müessesenin kuruluş felsefesi ve yapısı kurucu-larının karakteristiğinden anlaşılabilir. Amaç, yukarıda Mustafa

Kemal Paşa'nın dediği: "Ticaretin yabancı ellerde bulunmasına mani tedbir almak"... Amaç bu. Gaye, o zaman için yabancı Finans-Kapitale ve yerli Komprador burjuvaziye karşı bir tedbir almak. Kimler bu tedbiri almak ve bu tedbirde kurucu olmak durumunda kalmış? Onlara bakınca, bizim o zamanki Türkiye sosyal yapısının içinde üç tip insan çıkıyor: Birisi, milletvekilleri diye. Yani İş Bankası'nın kurucularına bakıyoruz. 14'ü milletvekili: Mahmud Celal, Mahmut, İhsan, Hasan Saka, Rasim, Rahmi, Salih, Fikret, Fuat, Kılıç Ali. Bunlar kimlerdir? Biz gözümüz önüne koyunca, bunlar modern kapitalist değil, Tefeci-Bezirgan Hacıağa da değil. Bunlar bizim Sünuf-u Devletimiz. Yani devlet sınıflarımızın mümessilleri.

Devlet sınıfları, biliyorsunuz: Seyfiyye, İlmiyye, Mülkiyye, Kalemîyye. 500 sene Türkiye'yi bu sınıf idare etmiş. İşte onun milli mücadelede vurucu güç ve öncü rolü oynayan en ileri gelenleri, bakıyoruz, İş Bankası'nın içine de girmişler. O zaman milletvekili olmuşlar tabii. Yani, Mustafa Kemal Paşa, kendisine en yakın olan bu Sünuf-u Devlet kişilerini bankanın içine yerleştirmiş oluyor.

Bunun dışında, bir de 17 tane Tefeci-Bezirgan diyebileceğimiz, yani o zamanki Türkiye içinde ekonomik anlamı bu olan "zade"ler görüyoruz: Hüseyin Beyzade İbrahim, Mora Yenişehirlizade Ethem Hasan, Eşraftan Sükkeizade Tevfik Paşa, Süreyya Emir Paşa, Kavalalı İbrahim Paşazade Hüseyin, Aktarzade Rasim, İnegöllüzade Mehmet Saffet, Uşşakzade Muammer, Yelkencizade Lütfi, Musahipzade Rıza, Kınacızade Şakir, Nemlizade Sıtkı.. Hep zadeler. 17 kişi.

Yabancı sermayeye karşı yerli bir teşebbüste kimlere dayanaçız deyince bir de bakıyoruz, bu zadeler -hem de çoğunluğu temsil etmek suretiyle- araya giriyor.

Bir 6 tane de modern kapitalist.. Gene ikisi zade: Hanıfzade Ahmet ve Altı Ağazade Mustafa, "tüccardan" bunlar. 4 tane de düpedüz kapitalist tüccar: Edirneli Emin, Manifaturacı Halit, Ecza'î Tıbbiye Taciri Necip, Nemlizade ve Şürekası.

Böylece, ilk milli mücadele sonu korunuş sistemi olarak öne sürülen İş Bankası'nın içinde kurucuların 14'ü eski Sünuf-u Devlet, 17'si antika Tefeci-Bezirgan döküntüleri (zadeler), ki bunlar, biliyorsunuz, modern sermayedar değil. Tefecilikle ve vurguncu bezirganlıkla eşraf olurlar, ayan olurlar, sonra toprak sahibi de olurlar ve büyük arazi sahipliğine doğru giderler. Binaenaleyh, o sınıfın içinde büyük arazi sahibi de dahil, bir grup. Ve bir de, üç dört tane milyoner olarak az çok modern kapitalizmin ancak ticaret biçiminde, yahut işte Necip gibi kokular, yağlar yapan ufak bir üretim alanında yetişmiş tipleri katılıyor...

Dikkat edilecek yön burada, yani enteresan cihet, bunların, Tefeci-Bezirgan zümresinin durumu. Bunlar para koymuyorlar hiç. Mustafa Kemal Paşa'nın parasıyla kuruluyor banka. Ama hepsi "kurucu" ve "ortak" halindedir. Onun için paşa da bunlara -besbelli bu, olaylardan anlıyoruz- güvenmiyor. Güvenmediği için, onların hiçbirini hemen hemen Yönetim Kuruluna almamış. Yalnız onları etrafta bu kargaşalık çıkmasın; düzen olduğu gibi arızasız yürüsün diye bankaya almış.

Asıl Yönetim Kurulunda şunlar: Reis Mahmud, Müdür-ü Umumi Celal, öteki üyeler de eski Ticaret Bakanı Rahmi, sonra

Fuat, Sadi, Kılıç Ali, Fikret, bir de Kınacı zade Şakir (Ankara milletvekili o da).

Böylece İş Bankası'nı büyük bir samimiyetle Türkiye'de yabancı Finans-Kapitalin ve tabii Levanten dediğimiz Komprador burjuvazinin tehakkümüne karşı bir tedbir olmak üzere kurmak zorunda kalınmış.

Bankanın 1923 senesinde kurulduğunu düşünürsek, artık bir Finans-Kapital müessesesi olduğu unutulamaz. Gelişimi, tabii Sünuf-u Devletin desteği sayesinde olmuş. O zaman Paşa'nın en yakın adamı geçinen Falih, "Çankaya" ikinci kitabında Sünuf-u Devlet insanlarına "nüfuz komisyoncuları" adını koymuş. *"Devletin yapacağını banka yapmamış. Şüphesiz arada bankanın yabancı iş ve yerli nüfuz komisyoncuları asıl hisseyi paylaşacaklar"* şeklinde bir de atıfta bulunuyor, sonradan Falih Bey.

Ancak bu kurum süratle ve muazzam bir gelişim sağlıyor. 1924 senesinde banka iki şube ve 29 memurcukla başlıyor. 1934 senesinde, 10 sene içinde 49 şube ve 671 memur sahibi oluyor. Demek 10 senede, şubelerin sayısı bakımından %2450 artış, memur sayısı bakımından %2313 artış olmuş.

Mevduat adeta yağmış. *"Bankaya mevduat, hiç bir benzeri müesseseye nasip olmayan bir şekilde durmadan artmaya başlamıştır."* diyor, 1934 senesindeki banka raporu. 1924 senesinde İş Bankası'nın küçük cari hesabına 96 kişi para yatırmış. 1934 senesinde 57.191 kişi yatırmış. Böylece, para yatırımların sayısı %59.573 artmış. İnanılır bir rakam değil ama rakamlar böyle. Yani olaylar, rakamlarla böyle gözüküyor.

Bilanço yekûnu da öyle. 3 milyon küsur ilk senede bilançosu. Bilanço tutarı 1934 senesinde, 10 sene sonra 88 milyon 474 bin lira oluyor ki; %2442 artış gösteriyor.

Şimdi, bir kurumun Finans-Kapital kurumu olup olmadığını anlamak için, tekeli olup olmadığına bakacağız. Ve bu tekeli, özellikle ilkin konuşurken söylediğimiz gibi, üretim alanında gerçekleştirilebilir gerçekleştiremediğini hesaba katacağız.

Bu üretim ve ekonomi alanındaki tekelciliğin Finans-Kapital lüğatindeki karşılığına Filial derler Fransızlar, biz de iştirakler diyoruz. Bu iştiraklerin İş Bankası'nda nasıl geliştiği aşağı yukarı herkesçe az çok biliniyor. Ben birkaç senelik süre içinde birkaç olayını vermekle yetineceğim.

1934-35 yılı resmi raporunda böyle yazıyor:

"Banka 1924 senesinde hemen tesisini müteakip (yani kurulur kurulmaz) maden kömürü işleriyle ilgilendi. Kömür madeninin sanayideki mevkiini izaha lüzum yoktur. Kömür işi dünyanın en mühim işlerindedir".

Böylece, banka daha kurulduğu sene, Türkiye'de dünyanın "en önemli işi" olan kömüre tekel koymuş bulunuyor. 1926 senesinde, 27 Haziranda kömür işi, Kozlu Şirketi, 1 Temmuzda Türkiş Maden Kömür İşleri Türk Anonim Şirketi kuruluyor. O zaman daha semayesi birkaç yüz bin lira. Fakat bu şirketleri ikişer milyon lira sermayeli. Bunların amacı da: Zonguldak kömür madenlerinin mühim bir kısmını işletmek oluyor.

Sonra, *"kuruluşunun 4. yılını tamamlamadan itibar-ı Milli Bankası'nı bünyesine ilhak ederek, milli ölçüde büyük bir hareket yaptı"* İş Bankası. Bu İtibar-ı Milli, belki yeni kuşak bilmez,

İttihatçı Kompradorların birinci Cihan Emperyalist Savaşı sırasında kurdukları bir bankadır. Bunun tasfiyesidir bu. Ve böylece İş Bankası, hemen 4. yılda onu da sinesine katmak suretiyle tasfiye etmiştir.

"Birçok ufak ve orta bankalar gibi İtibar-ı Milli Bankası da milli mücadeleden sonra cumhuriyet idaresinin müzaheretiyile canlanmaya ve kalkınmaya başlamıştı" diyor. "*Onun için o canlı şeyi biz kendi yapımız içine aldık*" diyor.

Altıncı teşebbüs: Demiryolu finansmanı. Bunu İş Bankası üzerine alıyor. Ve biliyorsunuz, Türkiye demir ağlarla örülüyor.

Ve bir de, yedinci iş: Hükümetin bankalarla müştereken teşkil ettiği Konsorsium faaliyetine, başından sonuna kadar iştirak ediyor İş Bankası.

İzmir'in imarı için, diğer mali teşekküllerle birlikte İzmir Belediyesi'nin çıkardığı 2 milyon liralık tahvilatı tamamen plase etmeyi üzerine alıyor.

Ergani Bakır Madenini üzerine alıyor.

Derken, 1929 senesi Cihan buhranı dediğimiz kriz, evren ölçüsünde patlıyor. Fakat, bütün dünyada Finans-Kapital sarsıntı geçirirken, bizim İş Bankası tam tersine bundan yararlanmayı mükemmelen beceriyor. Hatta o raporunda, Banka için "düşebilirdi" diyor. Yani bu müthiş kriz sırasında düşebilirdi. "Ancak tarihte iştirak ettiği veya doğrudan doğruya kurduğu başka müesseseler kendisine yeni plasman imkanları verdi."

Demek ki, gerek iştirakleriyle, gerek şubeleriyle kurulmuş olan İş Bankası tam "efradını cami, ağyarını mani" [eksiksiz ve fazlasız] ve Türkiye ölçüsünde bir Finans-Kapital müessesidir. Şubelerini artık saymıyorum burada. Hepimiz biliyoruz. Hangi

adım başında gitsek, bir İş Bankası şubesi görüyoruz. Bugün Türkiye'nin bütün sathını süratle adeta eline almış bir müessesedir. Buna biz ne isim verebiliriz şimdi? Finans-Kapitalist bir müesseseden başka hiç bir şey değil.

Binaenaleyh, işte o sene, yani 1923 ile 1929 yılları arasında 6 yıl için Türkiye'de hemen bütün belli başlı ekonomi alanlarına, üretim alanlarına ve bütün yurt yüzeyinde vilayetlere, kazalara kadar el atmış büyük bir finans müessesesi bir Finans-Kapitalist müessesesi teşekkül etmiş.

1929 yılı emperyalist bunalım ve cumhuriyetin de 10. yılı oluyor. O yıl Türkiye'de yalnız Finans-Kapitalist müessese olarak İş Bankası mı var? Hayır. Bütün şirketleri göz önüne alıyoruz. Bakıyoruz ki, Türkiye de 187 büyük şirket var. Bunların 116'sı yabancı sermaye şirketi. Binaenaleyh 64'ü Türk şirketi oluyor.

Bunun dışında, adeta yere serilmiş gibi, "şimdilik çalışmayan" Türk şirketleri 52 tane, "ancak hukuki mevcudiyetleri devam eden" Türk şirketleri 28 tane, "tasfiye halinde bulunan" Türk şirketleri 35 tane. 115 Türk şirketi, iler tutar yeri kalmamış, böyle duruyor.

Demek ki, 10 senelik faaliyet içinde bir müessese, bir Finans-Kapital müessesesi Türkiye ölçüsünde muazzam bir büyüme kaydetmiş. Fakat öteki şirketler daha çok hala yabancı Finans-Kapitalin elinde. Ancak 64 tane Türk şirketi ayakta kalmış. 115 tanesi işlemez durumdadır.

Neden böyle olmuştur? Yeni kuşak bilmez, eskiler bilirler. Bu, Lozan Muahedesi'nin (antlaşma) korkunç bir kompromisi yüzündendir. Lozan Muahedesi gerçi bir zafer muahedesi oldu ama, ekonomik açıdan ta 1929 yılına kadar Türkiye'nin gümrük

tarifelerinde değişiklik yapmaması için söz vermiş olması ve bağlanması anlaşması da oldu. Lozan'da, 1929 yılına gelinceye kadar bugün gümrükler ne ise öyle kalacak, denildi.

O günkü gümrükler de, bildiğiniz gibi, 19. yüzyılda Avrupa Finans-Kapitalinin haraca bağlamış olduğu Osmanlı İmparatorluğumuzun gümrükleriydi. Yani Türkiye'de yapılan üretimi, sanayii, ekonomiyi kat'iyen savunmayan, tam tersine kanatan, tüketen gümrüklerdi. O gümrükler 1929 yılına kadar devam ettiği için, durum bu şekilde.

Fakat ondan 2 sene önce, bir -ayrıntılarına girmiyorum,- yeni Ticaret Kanunu kabul edildi. Bu Ticaret Kanunu tipik Alman, Fransız, Belçika, İsviçre yani emperyalist ülkelerin kanunlarından aktarma, derleme idi.

Ora ya nasılsa, -herhalde bizim Sünuf-u Devlet gayretiyle- bir maddecik konulmuş: 348. madde. Orada deniliyor ki, şirketler falanlar için başta, "Mürakıplar birden fazla olursa, yarıdan ziyadesi Türk tabiiyetinde olmalıdır." Hiç değilse, kontrol edenlerden iki tane varsa, bir tanesi "Türk" olsun diyor, "Türk tebası" Komprador da olur ya, levanten de olur, o bir tane.

O kadcarcık bir kayıt hakkında bile, o zamanki "şirketler komiseri" falan gibi, Türkiye'nin ekonomi-politikasında söz sahibi insanların mütalaası var. Bunlar gûya çok "vatanperver" görünüyorlar. O "komiserler" şunu yazmışlar kitaplarında:

"Ecnebi sermayelerinin bu fıkra hükmünden sakınmakta oldukları çeşitli kaynaklardan incelenmiştir." (s.23)

Ama bu madde ecnebi Finans-Kapitalin hoşuna gitmedi, diyorlar.

24. sayfada da:

"Sermayedarların (kapitalistlerin yani) emin olmadıkları elle-re sermayelerini tevdi etmeye rıza göstermeyecekleri tabiidir."

Adeta, ekonomiden anlar görünen insanlarımız da, bu 1929 senesine kadar Türkiye'de Finans-Kapitalin yabancı kanadının hoşnut edilmesini ister bir tutum takınmışlar. O yüzden mesela, balık ağları yapılmak için yeni gümrük tarifesi yapıldığı zaman, tarife konuluyor. İpliklerin kilosuna 30 kuruş koyuyorlar. Ağ haline gelmiş, yani imal edilmiş ipliklerin 20 kuruş koyuyorlar. Tersî olması lazım değil mi? Türkiye'de ağ örülsün ipliğinden. İplik yapamıyoruz, bari ağlar yapılsın Türkiye'de. Binaenaleyh ipliğe ucuz gümrük koyacağına, tersine, dışarıdan gelen mala az gümrük koyuyor, içeride yapılanı çok gümrüklüyor. Bu hava.

Yani hangi hava? Bu, Finans-Kapitalist zümresinin yalnız kârını, o anda ele geçireceği kârı düşünüp, memleketin kalkınmasını, üretim yapısının gelişimini falan hiçe saydığını gösteriyor. Şirketler çoğalsın... O şirket ecnebi olmuş, Türk olmuş önemi yok. Onları memnun edelim. Sermaye gelsin. Ama gelen sermaye kim? İşte bu şirket sermayesidir. Onu hesaba katmıyor.

Bu arada, bizdeki Plütokrasi için, o zamanki bir etütte şu neticeleri hesaplamışız: 28 sanayi şirketinde 20 mebus; 38 bankada 31 mebus var, milletvekili. Yani, hemen hemen her büyük yerli milli şirketin millet meclisinde bir mebusu var. Her şirkette bulunan birçok eski temyiz azaları, büyük askeriye, mülkiye erkânı da ayrı.

O zamanki Türkiye. Yani rakamlardan çıkan bu. Ayrıntılarını verip de, zaten yorgunsunuz, daha fazla başınızı ağrıtmayayım.

Bütün büyük endüstriye 7 banka hakim. Bunlardan 3'ü devlet bankası. Yalnız bir tanesinde, İş Bankası'nda tam 13 mebus

var. Yani İş Bankası'nın idare meclisi bir Büyük Millet Meclisi'nin minyatürü.

"Nihayet işte şaheser denilmiş o kitapta (79 uncu sayfada). "İş Bankası'nın sabık Umum Müdürü Celal, 5 yıldan beri Ekonomi Bakanı Bayar sıfatı ile Türkiye'nin ekonomi-politik müdürü olmuştur." Böyle bir olay karşısında bulunuyoruz.

Bayarın yıldız falı 929'dan belli: Celal önce Bayar, sonra Başbakan sonra, Cumhurbaşkanı olacak ve Yassıada'da "idam"dan kurtulacaktır.

Plütokrazi yahut Oligarşi nasıl ekonomiyi monopollaştırdıktan sonra, o monopol gücüne dayanarak, memleketin kaderine de, politikasına ve ilh. ına da egemen oluyor'? Onu görüyoruz.

Tabii ötede işsizlik ve pahalılığın gelişmeleri dört nala gidiyor. Onları hepimiz biliyoruz. Bütün bu gelişmelerin içyüzü Türkiye'de Finans-Kapital dediğimiz asalak ve gerici sermaye gücünün sonuçlarıdır. Tesadüf değildir.

IV FİNANS-KAPİTALİN TÜRKİYE'DEKİ İŞLEYİŞİ:

İKİNCİ EMPERYALİST EVREN SAVAŞI'NDAN GÜNÜMÜZE

Bu hal, biliyorsunuz, 1939-40'larda patlayan İkinci Emperyalist Evren Savaşı üzerine Türkiye'yi yeniden kritik durumlara soktu. Ve o zaman, Finans-Kapitalin bu korkunç tehlikeli gelişimi, (bunun dini imanı yok, memleketi yok, falan) bu korkunç durumu karşısında Sınıf-u Devlet yeniden tedbirler almayı düşündüler. Ve o zamanın başbakanı (Refik Saydam), memlekette halkın kırılışı ve hoşnutsuzluğu arttığı için, şöyle bir beyanda bulundu:

"Biz tüccarı millet hayatında lâzım bir unsur telakki ediyoruz. Fakat tüccar bunu böyle telakki etmezse, tamamen içimizden çıkması lazım gelen bir unsur olduğuna kanaat getirerek ona göre hareket etmek kararındayız."

Finans-Kapitali hala tüccar görüyor bizim başbakan. Ve diyor ki: Karışmam, ayağını denk al! Finans-Kapital artık memlekette geliştirm, palazlandım, her şeyi ben elime alacağım demeye başlıyor. Bilhassa Mustafa Kemal Paşa öldükten sonra. Harp de gel-

miş dayanmış, en büyük tehlike biçiminde. Tabii, kıpırtıları sezen başbakan tehdit ediyor. Yoksa kaldırırız sizi, diyor.

Biliyorsunuz, bu hiç uğurlu gelmedi. Refik Saydam bir gece ansızın, 10-15 gün sonra, füc'eten (ansızın) öldü. Nasıl öldü, bilmiyoruz. Pera Palas'ta öldüğünü işittik. Perhiz hastasıydı. Kendisine bir "mükemmel" şölen çektiler. Ve o gece Angin dö Puvatrinden öldü.

1941'de o söyleniyor. Arkasından,1942 senesi İnönü Paşa şu beyanda bulundu:

"Bulanık zamanı bir daha ele geçmez fırsat sayan eski bataklı çiftlik ağası ve elinden gelse teneffüs ettğimiz havayı ticaret metayı yapmaya yeltenen gözü doymaz vurguncu tüccar ve bütün sıkıntıları politika ihtirasları için büyük fırsat sayan ve hangi yabancı milletin hesabına çalıştığı belli olmayan birkaç politikacı büyük bir milletin bütün hayatına küstah bir surette kundak kurmağa karşı aşikar olan zararlarını gidermek yolu elbette vardır."

Finans-Kapital o kadar dayatmış ki, o zamanın milli şefi bile, yeter artık, diyor ve meydan okuyor.

Ama işte zaten bütün bu konuşmalarımızdan çıkacak ders bu. Bunlar hepsi sadece güzel iyi niyetler. Biz 1923 senesinden itibaren Türkiye'de Finans-Kapitalin kalesini kurduysak ve bu kale çevresinde Türkiye'nin bütün ekonomisi, bütün politikası temelinden tavanına kadar Finans-Kapitalin tahakkümü altına geçmişse, acaba o memlekette bu taban madde temeli üzerinde, herhangi bir üstyapının kahramanı, -hatta Garp Cephesi Kumandanı olsa, milli şef olsa,- bir şey yapabilir mi? Hiç bir şey yapamaz.

Onun için, işte bunlara, hani bizim sosyalizmde de olduydu ya, Zortlama diyorum ben. Sosyalistler de zortluyorlar bazen. Bu da öyle. Devrin zorlaması.

Biliyorsunuz ki, ne tüccar sınıfı kalktı, ne de o "üç beş yüz kişi" dediğimiz, ateş püskürdüğümüz insanlar egemenlikten ellerini çektiler. Memleketin bütün ağır basan maddi temeline, ekonomi, üretim mekanizmasına el koymuş herifler. Sen onlara, yüksek minareden, çıkmışsın ezan okuyorsun. Devrimci ezan. Bizim bazı keskin sosyalistlerimiz gibi. Ne olacak? İş olacağına varacak. Ve nitekim, biliyoruz, ondan sonra iş olacağına da vardı.

Ne olduğunu harp biter bitmez hepimiz gördük. Görmeyenler de biliyor.

1960-70 senelerine ait, bizdeki Finans-Kapital karakteri, işteği için de iki üç sözcük söylemezsek eksik kalacak.

1963 yılında şirketler açısından Finans-Kapitalin durumu nedir diye bakıyoruz. Bu şirketlerin ağababaları Anonim şirketlerdir. Öteki Limited'ler falan, yahut Komandit'ler, bunlar hep çerez kabilinden, Finans-Kapitalin oyuncaklarıdır. Finans-Kapitalin kendisi Anonim şirketlerdir.

Bunları bir kâr edenler, bir kâr etmeyenler diye ayırmak mümkün. Bütün Anonim şirketlerden kâr edenleri 626 tane. Net kazançları 807 milyon. Bir de Limited şirketler var. Onların kazanç yapanları 1132 tane. Net kârları 391 milyon.

Şimdi bakın. Topluyoruz, yekûn: Anonim şirketlerin sayıca yüz şirkette 15 tutuyor sayısı, ama net kârın içinde yüz kârda 50 kârı Anonim şirketler cebine atıyor. Nasıl hakim oluyor? Ya-

ni en kodaman parababaları, Finans-Kapital sistemi içinde nasıl ötekilerinin, binlercesinin yapamadığını o yapıyor?

Finans-Kapital şirketleri de ala meratibim (derece derece). Onların da bir hiyerarşisi var kendilerine göre. Yani asıl koda-manlar, devleti, dini, ekonomi politikayı elinde tutuyor. Onların izine düştük. Maliye Bakanlığına verilmiş... Başka yerde açık seçik birşey konmuyor artık. 29 senesinde, geçit olduğu için, şirketler üzerine epey ayrıntılı bilgiler açıklanmıştı. Sonra yeniden üstüne yatıldı o problemlerin. Yalnız saklanamayan bir şey var: Vergiler meselesi...

Tüm tam ve dar mükellefiyetleri sayıyoruz. Bütün bu tam ve dar mükellefler 4275 kişi. Net kazançları, bütün şirketlerin, yılda 1 milyar 600 milyon lira. Tabii bütün bu dört bin küsur, ufaklı tefekli böyle, oyuncak şirketler. Bunlar içinde asıl şirketler, asıl büyük parababaları, milyonerler. Milyonerlere bakıyoruz: Gerek tam, gerek dar gelirli mükellefler 340 kişicik. Hani biz bazen 500 diyoruz. Gene biraz çok söylemişiz.

Bu 340 firmanın birbirine nasıl kenetlendiğini aşağı yukarı tahmin ederiz. Ayrıntılara geçmediğim için pek açıklayamadım orasını. Bakarsınız, bu Finans-Kapitalist 10 tane şirkette kurucu üye olur, meclis-i idare azası olur, başkan olur, şu olur, bu olur... Ve birbirlerine içli dışlı olurlar. Böyledir Türkiye'de. Onların içinde esas rol oynayan milyonerler 340 kişi. Bunların net kazancı 1 milyar 400 milyon. Şimdi düşünün: 4275 firma 1 milyar 600 milyon kar ediyor. 340 firma, onun içinden, 1 milyar 400 milyon. Yani 4000 firma 200 milyon net kazanç yapıyor. 340 firma 1 milyar 400 milyon net kar yapıyor. İşte hakiki parababaları bunlar, bu

340 firma. Sayıları %8 bile değil, şirketler topluluğu içinde. Ama net kazancın %87-88'ini bunlar ceplerine atıyorlar.

Bu milyonerlerle de iş bitmiyor. Milyonerlerin içinde de milyonerlikler var. Bunu, bereket son yıl sanayi odası bir anket açmış, oradan öğreniyoruz. 100 firma almış en kodamanlarından milyonerlerin. Bunların cirosu tutarı 11 milyar 800 milyon. Bu 100 firma, hepsi de 100 milyon çevresinde ciro yapıyor senede. Yani satış matış. Bunların 100 milyon liradan aşağı ciro yapanları 75 firma. 100 milyon liradan yukarı ciro yapanları 25 firma. İndik mi? 340 demiştik. Asıl kodaman parababası 25'miş meğer.

Bu iki güruhu (hepsini toplasak zaten 100 kişi), bu iki gruhun ciro toplamlarına bakıyoruz. 75 firma 5 milyar 739 milyon lira ciro yapmış. 25 firma 6 milyar 67 milyon Türk lirası ciro yapmış. Binaenaleyh, cironun yarıdan fazlasını 25 firma, en kodamanları, ötekisini 75 firma yapmış.

şimdi düşünün, 25 kişiyi... O 25 firmanın da içinde, diyelim ki, 40-50 kişi olsun. Bunlar Türkiye'nin hangi meselesinde bir kahvede oturmakla anlaşmazlar? Finans-Kapitalin anlamı ve dehşeti burda yatıyor. Biz bunu anlamadık mı, bugün, nasıl olur da yahu, daha dn yeryüzünde milli mücadelenin zaferini temsil etmiş bir millet olarak bugünkü duruma düşmüşüz? Kavrayamayız.

Amerika geçen asırda yapmış, biz hiç olmazsa 20. yüzyılda ilk defa bir milli kurtuluş hareketinin zaferini temsil etmişiz. Ondan sonra bir de bakmışız etrafımıza, Türkiye s haline gelmiş. Türkiye'de kaçak şeyleri casuslar yapıyor. Ve 10 bin, 20 bin ecnebi "uzman" ismi altına casus, asker cirit atıyor, falan.. Bu duruma nasıl gelmişiz? Birdenbire bunun farkına varıyoruz biz.

Oysa bu, bugünkü, dünkü mesele değil. Daha 1923 senesinde rotamızı çizerken, bu Finans-Kapital kurma saflığını gösterdiğimiz günden itibaren bu akıbetleri beklemeliydik. Nitekim 1929 istatistiklerini gördüğümüz zaman, 1929 yılında tesbit ettiğimiz zaman, Türkiye'de Finans-Kapitalin korkunç bir güç kazanmış olduğunu açıklamak zorunda kalmıştık. Ve bu korkunç gücün içinde de, en korkuncu; işte İş Bankası demiştik, ve ona kitapta, "La Şeriyke lehüû ve la maziyre leh!" (yani Allahü teala Türkiye'de bir, İş Bankası da bir, bankamız da bir) demiştik. Bu kadar kudretli.

Şimdi, İş Bankasının bugünkü durumu hakkında ben size... Açın; cebinizdeki lalettayn cep defterini, ordan okuyun. Cam sanayii, petrol sanayii, şeker sanayii, çimento sanayii, ağır metal sanayii, sigortalar, dokumalar, bankalar (yani, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası, Sınai Yatırım ve Kredi Bankası)... Bunlar hepsi bir tek bankanın tekeline girmiş. Ondan sonra uluslararası büyük firmalarla işbirliği yapmış. Elektrikte General Elektrikle ampul fabrikası, buzdolabı, soğutucu sistemi sanayii kurmuş. Lastik sanayiinde Pirelli ile anlaşmış. Yağ sanayiinde Unilever ile Vita, Sana hepimizin her gün yediği şeyler. İç ticarete Migros-Türk, falan...

Şimdi düşünün, bir tek müessese. İçtiğimiz suyun bardağı onun, açtığımız pencerenin camı onun, bilmem giydiğimiz kumaş onun, mezara giderken sarıldığınız kefen onun, yediğimiz yağ onun, ve ilh., ve ilh... Bütünüyle yememize, içmemize el atmış. Bu derece kudretli bir müessese Finans-Kapital.

Şimdi, böyle bir olaylar mahşeri içinde, bunu görmezsek, Türkiye'de hiç bir şeyi görmüyoruz demektir. Ve zaten bütün

dünyada da Finans-Kapitalin oynadığı en başarılı oyun budur: Görünmez olmaktır. Bu Avrupa'da da böyledir. Dünya'da da böyledir. Hatta eski Sosyalist'te bir Fransız büyük ekonomistinin sözünü tercüme etmiştik. Böyle diyor, diyor ki:

Günlük gazetelerde, diğer dergilerde falan, bakarsınız, en ucra köşeye üç satırlık: İsviçre'de falan falan bankaların şeyleri bulmuşlardır, diye bir havadis (haber) geçer. Bu havadisın altında, 2-3 milyar insanın ertesi gün boğazından geçecek rızıkına ait bütün problemler konuşulmuş, sıkı sıkı mühürlenip kararlaştırılmıştır. Ama bu havadis, sanki hiç. Tesadüfen üç tane, işte Mister yahut Von bir arada bulmuşlar da konuşmuşlar. Olur ya. İsviçre'de hava almışlar. Öyle yazılır gazetelerde, diyor.

Türkiye'de de Finans-Kapitalin başlıca hüneri bu oldu. Ve maalesef bu hüner, bizim, yani (hiç etrafına bakmayan, olaylar nedir bir an için düşünmeyen) aklievvel sosyalistlerimizin arasına bile bal gibi girmiş ve bu yüzden yığınla karışıklığa sebep olmuştur.

Bu aklievvel sosyalistlerimizin ikide bir, yani zortlama şeklinde son tutamakları da şu: Türkiye Finans-Kapitali sermaye ihracı yapıyor mu, hani sermaye ihracı var mı? Bunun için başlarken biraz söylemiştim. Şimdi de, gene ayrıntısız hatırlayalım. Yani İş Bankası mesela Hanover'da, yahut Mısır'da şubeler açmıştı. Bir bankanın şube açması sermaye ihracıdır. Tabii kediye göre budu. Türkiye'nin Finans-kapitali bu kadar açabilir.

Dünyayı kaplamış bugün, Öyle bir Finans-Kapital, uluslararası Finans-Kapital canavarı var ki, yağma mı var Türkiye gibi

sonradan total eşekle kervana katılmış Finans-Kapitale: Gel, şu pazara sermaye ihraç et de, ordan benim kârımı al, desin! Elbet bunu engeller.

Ancak, buna rağmen, bugün zaten sayılı büyük metropollar (anavatanlar) dediğimiz İngiltere, Fransa, Almanya'da durum bizden daha farklı değil. Oraya da Süper-Emperyalist Amerika'nın harıl harıl sermaye ihracı olur ve onların Amerika'ya sermaye ihracı ağza alınmayacak kadar çocuk oyuncağı sayılır.

Onun için, bugün Avrupa'da, işte Ortak Pazar, ortak pazar dalavereleri hep bu. Ordaki Finans-Kapitalistler gün görmüş, hüküm sürmüş Finans-Kapitalistler. Başka bir Finans-Kapitalistin gelip de kendilerini sömürge haline getirmesine, yani Amerikan sömürgesi haline gelmelerine kolay kolay bizimkiler gibi katlanamıyorlar. Ve, aman ne yapalım? Ortak Pazar, yahut Avrupa ekonomisi, falan filan, şöyle biraz da bizim gibi 40-50 tane derme çatma geri uydu da bulurlarsa, Amerika'ya karşı bir siper alırsız, diyorlar. Bütün kaygıları bu.

Ve onlardan bir küçük pasaj nakledeyim. Şimdi "*science-base d'industrie*" dedikleri, yani sanayiın taban bilimi diye bir bilim var. Belçika Başbakanı Theodore Lefebvre, yani bir Finans-Kapital anavatanının başbakanlığını etmiş adam, rakamlar verip, kitabında şunları söylüyor: Biz, diyor, çelik sanayii ile, dokuma sanayii ile kumda çelik çomak oynuyoruz. Amerikan ordinatör çıkarıyor, sestem hızlı uçan uçak yapıyor ve nükleer santraller kuruyor. Bu müthiş teknoloji hamlesi önünde, Avrupa hala çelikle, çomakla, bilmem işte dokumayla falan uğraşır mı? Bununla biz batarız, diyor. Ve örnekler gösteriyor.

1965 yılı 6 devlette (Avrupa'nın sayılı emperyalist 6 devletlerinde) % 10'u yatırımların Amerikan yatırımlarıdır. Fakat bunun %90'ı bilim tabanlı endüstriye yatırılıyor. Yani, Avrupa da bilim tabanına dayanan araştırmalı, her gün yeni keşif yapmak zorunda kalan endüstrinin yatırımlarının %90'ını Amerika yapıyor, diyor.

Bırakın bizi, demek, yani, sermaye ihracı yapıyor muyuz, yapmıyor muyuz? Artık o demagojinin ömrü İkinci Cihan Harbi'nden evvel bitmiş. Bugün realite, olaylar bu.

Ortak Pazar'ın Amerika'ya yaptığı ihracatla, Amerika'dan yaptığı ithalat oranını, yani Amerika'ya ihracatıyla ithalatının nisbetini yapmış adamcağız diyor ki:

Plastik sanayiinde Amerika Avrupa'ya 5 kat fazla mal satıyormuş. İlaç sanayiinde 3 kat fazla mal satıyormuş. Demek Avrupa oraya 1 yollarsa, Amerika onlara 3 satıyor. Aeoronotik (yani havacılık) de 8 kat mal satıyor. Elektrik, elektronik sanayiinde 2 kat fazla mal satıyor.

Sayıli emperyalist devletlerde dahi durum bu. Ve onun üzerine adam şöyle bir konklüzyona varıyor. Uzun şeyleri okumayayım:

"Sanayi insiyatifinin (yani teşebbüs gücünün) anahtarları artık onların elinde değil." Onların dediği: Kendilerinin, Avrupa kapitalistlerinin. "Bu anahtarlar büyük Amerikan entrprenörlerinin (girişimcilerinin) elindedir. Onlar güçlü bir araştırma potansiyeline dayanıyorlar." "O yüzden, diyor, en sonunda, ikinci sanayi ihtilalimizin bir çeşit blokajına uğruyoruz." Yani ihtilal yapacağız biz de, Amerika'ya yetişelim. Fakat bloke ediyor, tikiyor bizim bu şeyimizi, Amerika tikiyor, diyor. "Ve iflastan sakınmak

için alanımızın anahtarını bir yabancı güdücünün eline teslim etmek zorunda kalıyoruz." diyor.

Bunu Avrupa, Batı Avrupa'nın sayılı emperyalist devletleri de böyle söylüyorlar. Binaenaleyh, bazı ufak tefek görünüşlerle asıl olayları gözden kaybedip, dünyayı gözden kaybedip, kendi ülkemizde taban problemimiz nedir diye aramazsak, o zaman evvela kafalarımız çorbaya döner. Ve tabii bu çorbadan da hiç bir politika taamı, yahut ziyafeti yapılamaz.

Finans-Kapital problemi, bu çok eksik çizileriyle anlattığım problemdir. Bunun üzerine hepimiz, her gün, her saat çevremize bakarak, olayların nasıl geliştiğini izlemek zorundayız.

Sözüm bu kadardır. Hepinizi saygıyla selamlarım.

V FİNANS-KAPİTAL'İN TÜRKİYE'DE İŞLEYİŞİ: SORULAR-CEVAPLAR

Sözlü veya yazılı olarak sorulmak istenen varsa, burda arkadaşların sorularını cevaplandıralım. Efendim?

-Yalnız Finans-Kapital hakkında mı?

-E, pek dağıtmayalım... Ama Finans-Kapital'in zaten ilgili olmadığı konu da yoktur ya!

Efendim? Ne gibi? Teklif edin de... Bir de dinleyicilerimizin de takatini hesaba katarız.

Efendim, Finans-Kapital dışında soru açılrsa, tartışma yapılsa, gerekli midir, yarar mı? Falan, diyorlar arkadaşlar. Elbet yarar, ama, ben genel topluluğun bu noktadaki yorgunluğunu da düşünerek, onun karar vermesini tercih ediyorum. Oya koruz icabında.

Sorular bitti herhalde, arkası gelmediğine göre... Arkadaşların tartışmak istedikleri sorular bitti. Başka var mıydı? Tamam herhalde.

Bu sorular, 11 tanesi doğrudan doğruya Finans-Kapital konusuna ait, 6 tanesi de onun dışında, devrim problemleri üzerine, devrim problemleri ve davranışları üzerine...

Şimdi, tabii, önceliği Finans-Kapital konumuza vermek gerek. Önce, Finans-Kapital konumuz olduğu için, onun soruları üzerinde duracağız. Bu soruların elden geldiğince bir hiyerarşisini yaptığımı sanıyorum. Birincisi; yani gelme sırası değil de, benim konuya girerken.

Ses gelmiyor mu? Hangisi sesi götürüyor acaba? Bu mu? Evet, peki...

Finans-Kapital problemi üzerindeki sorulardan, daha hafifinden başlayıp daha kompleksine doğru gideceğiz.

Birinci (Bülent Aksoy): Finans-kapital sözünü ilk olarak kim, ne zaman kullandı? Şeklinde...

Şimdi, bu söz elbette, kapitalist üretimin sonucu olan bu proseyi terimlemek sözcüğü olarak, önce burjuva ekonomist ve sosyologlarının diyebileceğiz, ağızında başladı. Hatta Finans-Kapital üzerine, kendince hayli ilginç araştırmalar yapmış çeşitli uluslararası bilgin (burjuva bilgini tabii) var. Ama biz bütün bunları bir döküm yapıp da üzerinde durmadık. Durmakta da bir yararlık görmüyorum ben. Bizim için, elbet bilimsel sosyalizmin bu terimi alıp, asıl net kavramına kavuşturduğu andan itibaren ne anlama geldiği önemlidir. Çeşitli burjuva bilginlerinin Finans-Kapital üzerine sonsuz araştırmaları, yahut yazıları bizi o kadar ilgilendirmez ve sizi de işgal etmemelidir.

Finans-Kapitalin bizim için başlangıcı; Lenin'in "Emperyalizm: Kapitalizmin Son Haddi" dediği eseriyle başlar. Bizim için bilimsel tarif de oradadır. Ondan ötekileri, öncekileri önemli saymıyoruz.

Bir de, Türk basını hangi Finans-Kapitalistlerin elindedir şeklinde bir soru var.

E, bunu aşağı yukarı hepimiz biraz biliyoruz. Tam adları elimizde değil. Yalnız, en son Ticaret Odası'nın yaptığı ankette, bu basın içinde as olarak, 130 kúsur milyon ciro yapan bildiğimiz meşhur Hürriyet gazetesi de bulunuyor. Bunun arkasındaki finans gruplarının (yerli-yabancı) listesi elimizde yok. Fazla ayrıntı verecek durumda değilim bu anda. Yalnız Bursa Biraderler'den başlayıp, ta şeye kadar gittiği söylenir.

Bu iki soru üzerinde bu kadarla yetineceğim.

Bir de üçüncü: Amerika Avrupa'ya tahakküm ettiğine göre, Türkiye'deki gelişim çizisi nedir?

Ve ona bitişik gibi olan, dördüncü soru: Yerli-yabancı Finans-Kapital ilişki-çelişkisi nedir?

Bu ikisi de, görüyoruz ki, aşağı yukarı aynı soruya bağlanıyor. Amerikan Finans-Kapitali emperyalist sektörde... Dünya bugün üç sektördür, biliyorsunuz. Birisi, doğrudan doğruya emperyalizmin arabasına bağlanmış olanlar. Birisi, sosyalizmin cephesi. Üçüncüsü de, bu ikisinin ortasında sallanan, Arafat'taki devletlerdir.

Biz, tabii, kararlı olarak emperyalist sektördeyiz. Bu açıdan, bizim durumumuzla, demin kısmen işaret ettiğimiz, örneğin Belçika başbakanının sektörü birdir. Ortak Pazar'a biz de giriyoruz. Ortak Pazar devletleri Amerikan Finans-Kapitalinin tahakkümüne karşı ne durumdaysa, biz de, o Ortak Pazarı benimsemiş olmakla, onların bölümünde sayılabiliriz.

Bu açıdan uluslararası Finans-Kapital ile Türkiye'deki Finans-Kapitalin ilişki ve çelişkileri, İlişkileri bir çelişkidir tabii aynı zamanda. Çelişki de burjuvazinin doğuşundan başlar. Burjuvazi,

bildiğiniz gibi, yeryüzünde kutsal bir sınır kavramı, millet kavramı, vatan kavramı yaratmış bir sınıftır.

Ondan önce her şey ümmet kavramı içindeydi. Evrensel. Müslüman ümmeti bütün dünyanın sınırlarını kendisinden sayardı. Hristiyan ümmeti gene öyleydi. İlk defa millet, sınır, vatan sınırı burjuvazinin, yani kapitalizmin kendi top ateşinin erdiği yere kadar bir çizgi çizip, onu kutsallaştırması biçiminde başladı.

O, serbest rekabetçi kapitalizm çağıydı. Tekelci kapitalizme gelir gelmez, tersine döndü kapitalizm. Yani serbest rekabeti kaldırdı, onun zıddını koydu. Böylece, bu tersine dönen kapitalizm, eski kutsal bildiği sınırları da ortadan kaldırmak gibi bir zor altında kaldı adeta. Gerek tekniğin gelişimi, gerekse Finans-Kapitalist dediğimiz bir avuç insanın, her millet içinde kendi varlığını kendi başına, tek başına savunmasının güçlüğünü görmüş olması, onu, ister istemez düne kadar kutsal ilan ettiği ve milletlere kabul ettirdiği sınırları, -seba surlarını aşındıran fareler gibi- gizli gizli mütemadiyen aşındırmaya zorladı.

Bu bir muazzam çelişki tabii. Bir taraftan kendi sömürü ve tahakküm çevresini elinde tutmak istiyor, ki o milli sınırlardır. Öte taraftan da, bunu elinde tutmanın güçlüğü, gerek ekonomik, gerek politik güçlüğü önünde, kendine benzer başka Finans-Kapitalist ülkelerle sıkı işbirliği, dayanışma, ve sınırları da bir gün gelip kaldırma.. Gümrüğünü kaldırmakla sınırı kaldırmak arasında, biliyorsunuz, çok ufak bir fark vardır. Yani aşama farkı vardır.

Yeryüzünde milli birlikler, kapitalist çağın yarattığı milli birlikler, ilkin küçük sınırları kaldırmakla olmuştur. Yani derebeyi

sınırları kalkmasaydı kapitalizmin getirdiği millet ve vatan sınırı da doğmazdı. Bu derebey sınırlarının kaldırılması, gümrüklerin kaldırılmasıyla başlamıştır. Ona Kara Gümrükleri derlerdi Türkiye'de, biliyorsunuz. Avrupa'da en klasik örneği bunun, Almanların durumudur.

Biliyorsunuz, çeşitli tarihsel sebeplerle, Alman milleti diye bir bütünlüğü yoktu. Cermen ırkının yer yer prenslikleri, yani derebeylikleri, beylikleri, kralcıkları falan vardı. Bunların bir Almanya teşekkülü, Alman milleti yaratmaları, Zolferayn dedikleri, yani Gümrük Birliği parolasıyla başlamıştır. Önce Gümrük Birliğine gidilmiştir. Bu Gümrük Birliği yavaş yavaş derebey sınırlarını da aşındırmıştır.

İşte şimdi, Türkiye'nin dünya emperyalist sektöründe Ortak Pazara girme girişimi ile, -ki bu laf değil, doğrudan doğruya kanunlar ve bin bir tedbirlerle her gün alınıyor- gözüktüyor ki, Ortak Pazar kanalıyla yarın gümrükleri kaldırmak, öbür gün milli sınırları da aşındırmak aşamasına gidiliyor. Burada hem bir çelişki var, hem bir oluşum var. Çelişki: Burjuvazinin, bunu sınıf olarak büyük halk yığınınına nasıl yutturabileceği... Bu çok çetin bir dava. Özellikle her memleketin küçükburjuvazisi buna yürekten inanmıştır. Ben nasıl olur da milli sınırimi feda ederim, der ve demektedir. Bunu, bu büyük ağır basan eğilimi yavaş yavaş gözden silmek için, çok çelişkili, bir adım ileri, iki adım geri de olsa, mütemadiyen bir gelişme oluyor.

Binaenaleyh şimdi, Avrupa'daki Finans-Kapitalistlerin (önce de Gaille'ün en başta, fakat hakikatta arkasında Alman Finans-Kapitalinin de alttan altta kurmasıyla) Amerikan tahakkümüne karşı bir tepkisi var:O da Ortak Pazar oldu.

İngiltere, Anglosakson Finans-Kapitali ölçüsünde, daha doğrusu Amerika'nın o kadar borçları altında ve dünya ölçüsünde pazarlarda Amerika ile nüfuz bölgelerini paylaşmada... En son İkinci Cihan Savaşından sonra sömürgelerini eski biçimiyle artık devam ettirememek durumunda kalınca, kendisine dünya ölçüsünde bir destek bulma zaruretiyle, Amerikan Finans-Kapitaline çok yakın düştü. İşçi Partisi de, Muhafazakar Parti de Amerika'yla sıkı birlik yapmak zorunda. Çünkü Amerika'dan koptuğu gün dolardan kopmuş olacak. Dolardan koptuğu gün de, Sterlinin (İngiliz parasının) tepesi aşağı yuvarlanması ve bir daha tutunamaması gelecektir. Bu zorunlukla Amerika'ya karşı büyük tavizler veriyor İngiliz Finans-Kapitali.

Ama bir yandan da, Amerika'nın kendi içine girdiğini görüyor, ve bu giriş bir daha dönüşü olmayan emrivakiler yaratıyor. Bugün, Churchill'in İkinci Cihan Savaşı'nda yaptığı gibi, (teklif yapmıştı, biliyorsunuz: Fransa ile İngiltere birleşelim, demişti), işte o birleşme prensibini nasıl gerçekleştiririz diye Ortak Pazar'a girmek istiyor.

Bir yandan, tabii İngiltere Ortak Pazar'a girerken, dominyonlarını düşünüyor. Commonwealth'tekileri, dünya ölçüsünde İngiliz İmparatorluğu'na ortak gibi sözde bağlanmış olan yarı-sömürgelerini düşünüyor. Onlar çoğu geri ve tarımsal memleketler. Avrupa ile birleşirse, onlara karşı da ihanet etmiş duruma düşecek. Ondandır çekiniyor.

Fakat bir taraftan da, Avrupa ile birleşmedikçe, Ortak Pazar'la birleşmedikçe dünya ölçüsünde bir kuvvet olamayacağını düşünüyor. Aşağı yukarı Avrupa'daki çelişki bu.

Bizim elişkimizse, Amerikanın bölgesine girmiş bulunmamıza rağmen, bir yandan eski tahakküm efendileri olan Ortak Pazar ve İngiltere'nin serbest pazar dediği alanla temasımızı daha sağlama bağlamak zorunda kalışımız.

Bütün bunlar, tabii, politik açıdan noktalardır. Ekonomik açıdan, yani Finans-Kapitalin retim ve şirketler branşında bugün Türkiye'de sektörler var. Bu sektörlerde Amerikan sermayesi ne kadardır? Türk semayesi ne kadardır? Safi yerli finans kapitali ne kadardır? Bunların rakamları elimizde yok şu an. Bunlara istinaden size bir açık rakam vermek imkanı, olanağı elimde değil şu anda. Çünkü rakamlardır, ve rakam hatırda kalmıyor.

Sermaye ihracı konusunda da üç soru var: Sermaye ihracı gittiği ülkede bir gelişim hızlandırır, diyor, Cavit İyigün arkadaşımız.

Sonra: Türkiye'nin sermaye ihracı daha açıklığa kavuşmalıdır, diyor.

Bir de: Sermaye ihracı Finans-Kapitalin tayin edici niteliği midir, bir aşaması mıdır? Deniliyor.

Bunların n bir arada cevaplandırmaya çalışayım.

Evvla, sermaye ihracı elbette Finans-Kapitalin tayin edici niteliklerinden biridir. Yalnız, ilk Finans-Kapital tarifi yapılırken, yani 1914-18 yıllarındaki sermaye ihraç durumuyla, bugünkü dünyada süper emperyalist Amerika'nın bütün emperyalist sektördeki milletlere ve devletlere sermaye ihracının karakteri çok değişti. Artık Avrupa'da, demin Belçika başbakanının o isyanını okuduğum pasajda olduğu gibi, adeta Amerikan tahakkümüne karşı bir nefis müdafaası, direnmesi başlamış oluyor. Çünkü Amerikan sermaye ihracı, öteki ülkelerin karşılıklı sermaye ihraçlarını, gerek Amerika'da, gerek dünyanın geri kalmış llele-

rinde adeta baltalıyor. Amerikan Finans-Kapitali Türkiye'ye girdikçe, onun milyarder firmaları, İngiliz, Fransız daha küçük Avrupa emperyalistlerinin Finans-Kapital teşebbüslerini adeta iflasa götürüyor. Bu durumda Türkiye'nin sermaye ihrac etmesi artık hemen hemen olanaksız kalıyor.

Finans-Kapitalin kökü, dediğimiz gibi, üretim tekelidir, monopoldür. Türkiye'de bu vardır. Asalaklık, gerıcılık vb. elemanlar bütün şiddetiyle hüküm sürmektedir. Yalnız sermaye ihracı, ister istemez bu tarihi gereklilikle tersine dönmüştür, diyebiliriz. Yani bize gelmiş Finans-Kapitalist, Türkiye'deki karını dışarıya transfer etmek suretiyle, Türkiye'de kalması gereken sermayeyi dışarıya kendisi alıp kaçırıyor haydutça.

Sonra, bizim dış ticaret manivelamız da, onu anlatmaya çalıştık, Türkiye'den her yıl milyarlarca liramızı, mümessillik hak kıydı, fatura oyunlarıydı, ve ilh. gibi döviz kaçakçılıkları, resmen suç sayılacak eylemler, işlemlerle yabancı ülkelere kaçırıyorlar. Ve orada, tabii, çeşitli yatırımlara da sahne oluyor, bu paralar.

Ana çizileriyle, Türkiye'deki sermaye ihracı üzerine, zaten söylemiştim, bunları tekrar etmekten başka ilave edecek söz bulamadım.

Sermaye ihracı bir ülkede kapitalist gelişimi hızlandırır mı? E, tabii hızlandırır. Ama, bir tekellelikle hızlandırdığı için, o memlekette daha başka neleri de hızlandırdığı Türkiye'de gözüküyor. Elbette, Türkiye'ye gelen yabancı sermaye, Türkiye'de yalnız montaj sanayiini, yahut Koka Kola şerbet sanayiini, yani Türkiye'yi sadece sömürücü tüketim endüstrisinin, kendi asıl büyük sanayiinin matahlarını Türkiye'ye ithal ettirmek için kurulmuş birer tuzak sanayii şeklinde yapıyor. Bu da, Türkiye'de

bazı kesimlerde ufak tefek gelişimler hızlandırır, ama, buna karşılık, Türkiye'nin bütün ekonomik ve sosyal yapısını dejenere eder. Nitekim bugün o haldeyiz.

O yüzden, kapitalizm başka her ülkede elbette işsizlik ve pahalılık yaratan bir sistemdir, ama Türkiye'de bu artık kanser haline gelmiştir. Türkiye'nin Avrupa'ya yarım milyona yakın işsizi gidiyor. İçerisinde, Türkiye'de 2.5 milyona yakın insanın işsiz kaldığı daha çoğunun yarı-işsiz kaldığı bakanların diliyle arasıra ağzından kaçırılıyor.

Bütün bunların nedeni: Bir memlekete yabancı Finans-Kapitalin girip, orada zehirli meyvalarını vermesidir. Böyle bir yabancı Finans-Kapital, girdiği yerde nasıl o memleketin insanlarına ekmek parası sağlayacak endüstriyi kurmuyorsa, işsizliği müthiş şekilde arttırıyorsa, elbette o memleket insanlarının ateş pahası içinde kıvrınmalarını da, başka hiç bir ülkede görülmedik ölçüde azdırıyor.

Binaenaleyh, yabancı sermaye, Türkiye'de sözde bir gelişim sağlıyormuş görünüşü altında, Türkiye'nin sağlıklı bir ekonomiye ve sosyal düzene sahip olması için gereken bütün temelleri berhava etmiş oluyor. Yani, yaptığı iyilik ürküttüğü kurbağaya değmiyor. O açıdan sermaye ihracının bir ülkede insanca ve modern anlamıyla gelişim sağladığı söylenemez.

Efendim? Evet.

Şimdi, orda iki şey söylüyorsunuz. Birisi Lenin'in sözünü okuyorsunuz. Lenin'in sözü çok doğru. Hindistan'a ve sömürgelere bile emperyalist anavatanlar sermaye ihraç ederler. Maktatları ordaki ucuz işelinden, ucuz hammaddeden yararlanıp aşırı kar sağlamaktır. Ama, bir de bakarsınız ki, gitmiş olan İn-

giliz sermayesi Hindistan'da yavaş yavaş bir direnç başlatır. Çünkü orada kendine göre (yani normal sıhhatli bir kapitalizm olmasa bile), bir kapitalizm gelişimine sebep olur. Ve tabii bunun tepkisi başlar.. Yani; kapitalizmin kaderi budur zaten. Daima kendi "mezar kazıcıları" nı hazırlamak.

Onun gibi, sermaye ihracı da, maksatça ihraç ettiği memleketi sömürmektir ama orada kapitalizmi geliştirir ve onun sonucu da, o kapitalizmin anavatana karşı direnmesini gerektirir. Bunun üzerine, bu çelişki altında bugünkü manzara doğar. Onu anlatmak istiyorum.

Sizin dediğinizise, bu sözü öne sürerek, bir memlekette sermaye ihracı olmazsa Finans-Kapital de olamayacaktır, anlamını belirtmek gibi gözüküyor. Oysa ben, baştan sona kadar anlatmak istediğim gibi. Bir defa Finans-Kapitalin tarifini yaptım. Esas üretimden çıkar. Üretimde tekelleşme varsa, üretim alanında, Finans-Kapital doğmuş demektir.

Bir örnek verdim: Bir tek banka, Türkiye ölçüsünde hemen bizim kullandığımız tüketim maddelerinin büyük çoğunluğunu yapan bütün büyük endüstriyi tekeline almış. Hatta bankaları bile: Sanayi Bankası, Yatırım Bankası gibi... Yani ayrıca daha küçük endüstriyi finanse eden tipleri dahi gene sinesine çekmiş. Böylece Türkiye ölçüsünde büyük, muazzam, umulmadık derecede büyük bir tek, hani "Allahü teala gibi bir tek" firma meydana getirmiş. Bu realite mi? Realite. Bu realiteye biz ne diyeceğiz? İster istemez tekelleşen sermaye diyeceğiz.

Devlet sermayesine falan girmedik. Borçların karakteristiğine girmedik. Bir de, orda ayrı facialar var. Ama bu böyle bir realite iken, şimdi Türkiye bu durumda iken, Amerika gibi sermaye ih-

raç edemiyor, hatta İngiltere gibi sermaye ihraç edemiyor diye, Türkiye'deki bu Finans-Kapital varlığını biz hiçe sayabilir miyiz? Sayarsak, kendimizi aldatırız. Çünkü, bütün olayları, niçin uluslararası Finans-Kapitalin gelip Türkiye'ye babasının evi gibi yerleştiğini, Türkiye'yi neden bir yabancı devlet üssü haline gayet rahatlıkla getirebildiğini, neden her köyde bir Kur'an kursu açarak, öğrenci yurtlarını zaptetmeyi en büyük kale fethetmek şeklinde Türk milletine anlattığını, ve ilh, ve ilh... anlayamayız.

Serbest rekabetçi kapitalizm namuslu bir kapitalizmdir, kendisine göre. Mantık sonuçlu bir kapitalizmdir. Vatani, milleti ecnebiye satmamak savaşı yapan bir kapitalizmdir. Halbuki bizde, tam tersine, Türkiye'yi en yağdan kıl çeker gibi, kimse duymadan bütün dünya emperyalist devletlerine yumuşacık bir lokma yapıp sunmak biçiminde bir kapitalizm var. Bunun tek anlamı: Uluslararası ölçüde kendi milli şerefini ve namusunu korumayan Finans-Kapital tipinde bir sermayenin Türkiye'ye egemen olduğunu gösteriyor. Bütün bu olayları anlamamız için tek mekanizma, temel açıklama maddesi: Ancak Türkiye'de Finans-Kapitalin egemen oluşudur. Bunu anlatmak istiyoruz.

Bunu kavramadık mı, Finans-Kapitalin biz cüz'ünü [kısımını] alıyor ve diyoruz ki: Bugün hele (yani dün için belki) sermaye ihracı var mı, yok mu? Ki, İş Bankası, söyledik, daha 1930 seneleğinde şubeler açmıştır. Tekel, hatta fabrikalar açmıştır. Mısır'da, şurda burda; tütün fabrikaları, sigara fabrikaları... Bunlar küçük küçük sermaye ihraçlarıdır, ama; işte bu kadar. Çünkü İngiltere, Fransa gibi dünyanın en büyük emperyalist devletleri bile bugün Amerikan sermaye ihracı karşısında sermaye ihraç edemez duru-

ma düşmüşlerdir. Bizim bu durumu küçücük yapımızla, sermayemizle, Finans-Kapitalimizle önlememiz imkansızdır.

Bunu anlamak zorundayız. Olaylar bunlar. Kitapta yazılanlar, yazıldığı devir için çok doğru. Bugün için dünya olayları bize gösteriyor ki, sermaye ihracı, geri bir memleketin Finans-Kapitali tarafından yapılamıyor. Yapılamıyorsa, ona Finans-Kapital demeyeceğiz. Nasıl deriz? Bütün öteki elemanlarıyla, kökü var, gövdesi var, dalları var. Dallarından birisi eksik. Ağaç yok mu diyeceğiz? Yani onun gibi bir şey olur. Bu kendimizi aldatmak olur. Sonra da, birçok sosyal ve politik çözümlerde, problemleri anlayışta yanlış düşmemizi gerektirir. Bu açıdan Finans-Kapitalin var olduğunu görmezlikten gelmemeliyiz diyoruz.

Bu konu üzerinde sabaha kadar konuşsak bitmez muhakak. Söyleyeceklerimiz burada özetlenmiş oldu.

Bir de, arkadaşların isimleri yoktur, birisi: Devlet sınıfları, İstiklal savaşındaki tutumları ve aşamaları üzerine, sual var. İkincisi de bu konuyla ilgilidir. 1923-38 yıllarında Finans-Kapital ve Mustafa Kemal'in egemenlik objektif-sübjektif ilişki ve gelişmeleri üzerine.

E, bu iki soru, aynı konunun çeşitli yüzleri tabii. Yani, Mustafa Kemal Paşa da, biliyoruz, Sünuf-u Devletten sayılır. Devlet sınıflarının İstiklal savaşındaki tutumu, bizim paşaların ve kimi mülki beylerin tutumu demektir. Konu budur.

O halde, kişi isminden çok, Türkiye'de devlet sınıfları nedir deyince, belki o nokta zihnimizde karışıyor. Bunu, Osmanlı Tarihi gözününe getirilirse anlamak mümkün olacak. Onun üzerine Türkiye'de çok az araştırmalar yapılmıştır. Yalnız, biz, iki

kere iki dört olarak, bazı formülleri bazı yayınlarda özetlemeye alıştıık.

Türkiye Tarihsel Devrimle kurulmuş bir devlettir. Tarihsel Devrim, ilkel sosyalistlerin ryen bir medeniyete saldırıp orada o an iin müthiş sayılacak bir toprak reformu yapmaları ile başlar. Türkiye'de, bizim dört yüz arslan da, böyle bir Tarihsel Devrimle gelmiş, İşlam ve Bizans medeniyetlerini yıkmış. Onların derebeyleşmiş toprakları üzerinde, zamanı iin, hani bugünkü, bugünkü değilde, diyelim ilk zamanlardaki Sovyet toprak reformu gibi yani ona ok benzer, eşit, kk ıftilerin tasarrufunda ıftlıklar kurdurmak suretiyle, muazzam bir toprak reformu yapmış. Bu ağa dirlik düzeni adı verilir.

Dirlik düzeni, Kanuni devrine kadar egemen düzen iken, ondan sonra Tefeci-Bezirgan sermaye gelir. Ondan evvel, dirlik düzeninde de Tefeci-Bezirgan vardır ama, üretime penelerini uzatmamıştır. Kanuni ile beraber, o İşpanya'dan gmş Madam Roksalanalar, Frenk Beyleri ve ilh. Saraya bor vermek, dolaplar kurmak yoluyla (Dolap, yani bankalara Türk milleti dolap ismini vermiştir), o zamanki dolapların kurulmasıyla, -sarayın da elindeki fonu topraktır,- o toprağa adeta el koymak durumuna girdi.

İşte bu iki ağ arasında Snuf-u Devletin bir manzarası ve değişikliği oldu. İlk ağda, devlet sınıfları deyince. Zaptedilen topraklar üzerinde herkes Reaya, yahut ıftidir. Bu ıftiler yalnız ekonomik elemandırlar. Toprağın tasarrufuna sahiptirler. Mülkiyeti "Beytülmal-i Msliminin" dir. Beylerin değildir. Onu karıştırıyoruz ok defa.

Binaenaleyh, dirlikçiler toprak mülkiyetine sahip insanlar değildir. Devletin sınıflarıdır. Ama memlekette politikaya ege-men olan bu dirlikçilerdir. Yani toprağın tasarrufuna da sahip değildir dirlikçi. Çiftçi sahiptir tasarrufuna. Toprağı işleyip yararlanmak çiftçinin yetkisindedir. Mülkiyet ise, çiftçinin de değildir, ama dirlikçinin de değildir. Onun için, ilk zamanda dirlikçi, bugünkü devlet memuruna yakın, ama hakikatte toprak ekonomisini, toprak üretimini kontrol eden, onun en adil biçimde gelişmesini sağlayan ve politik-askeri idareyi güden bir üst devlet sınıfıdır. Sünuf-u Devlet demişler işte, devlet sınıfları.

Sınıflar demekten maksat da: 4 zümredir bunlar. Birisi Seyfiyye'dir (Kılıçlılar); birisi İlmiyye'dir (işte sarıklı hocëğan, ki bugünkü bilginler demektir); birisi Mülkiyye (o da işle bugünkü valiler, kaymakamlar, falan gibi idarecilerdir); bir de Kalemîyye vardır (o da ekonomiyle, -toprak ekonomisinin o zaman,- hesaplarıyla, kalem işleriyle uğraşan).

Bu dört zümre, mutlak surette Osmanlı İmparatorluğu'nun son günlerine kadar, yani Tanzimata kadar Türkiye'nin bütün ekonomisini, bütün politikasını, bütün kültürünü temsil etmiş, gütmüş insanlarımızdır. Bu tarihi bir realite. Yani, bunu bizim kabul veya reddetmemiz diye bir şey yok. Olay bu.

İşte bu olay, başka memleketlerde çok zaman evvel kaybolmuş. Türkiye'de ise, dün diyeceğimiz kadar yakın, yani daha Tanzimata kadar, yani Avrupa'nın gelerek gırtlığımızı basıpta bizi Finans-Kapitaliyle boğduğu günlere kadar, bu sistem, bizim devlet sınıflarımızın memleketi mutlak surette idare etme yetkisi sistemi-

dir. Buna karşılık üretmen sınıfımız olan geniş köylü tabakalarımızın politikada hiç bir söz sahibi olmaması. Sürüp gelmiş.

Onun için Reaya demişiz hatta, demişler. Reaya demek: GÜdülenler demek. Yani çoban, memleketin Sünuf-u Devleti, o dört sınıf, dört zümre. Ötekiler de koyun. Öyle görmüş Osmanlı. Zaten çobanlıktan geldiğimiz için, o görüşümüz de uymuş yapımıza. Hoş görmüşüz.

Şimdi, demek ki, Sünuf-u Devlet deyince, işte bu sınıftır ve bu bir realitedir. Bunu görmedik mi, tarihimizin 500-600 yıl sürmüş bir olayını görmüyoruz demektir. Avrupa'daki kitapları okuyoruz. Türkiye'de onun aynını tercüme edip, acaba uygular mıyız diye kendimizi zorluyoruz. Ve bu zorlama, Zortlama oluyor o zaman.

Bu dört devlet sınıfı, Tanzimat'tan itibaren sarsılmıştır ama, bir gelenek yaratmıştır 600 yıllık Türkiye'de. Bu gelenek, devlet sınıflarının, politikada hala bir tekel temsil eder gibi devlet sorumluluğunu üzerlerinde taşımasını gerektirmiştir.

Onun için Mustafa Kemal Paşa, Karabekir Paşa, Ali Fuat Paşa'nın Anadolu'ya kaçarlar, yahut geçerlerken (kimi kaçmış, kimi geçmiş, önemi yok), o geçiş sırasında verdikleri nutuklara dikkat edin. Hep Devleti kurtaralım, diyorlar. Çünkü devlet onların. Yani, bizim gerek kılıçlarımız, gerek sarıklılarımız, gerek mülkiye, gerek kalemiyemiz... Üst idareci, güdücü sınıf olarak devletin sınıflarıdır ve devleti korumak görevini tarihi bir gelenek olarak benimsemişlerdir.

İşte milli mücadeleye biz bu gelenek-göreneğimizle girdik. Binaenaleyh, milli mücadelede devlet sınıflarının rolü nedir? deyin, hiçbir memlekette görülmemiş tipte bir yol yöneldi devlet sınıflarımıza. Yani paşalarımıza ve beylerimize.

Bu sınıf, artık sınıf demek caiz değil ona, yani sosyal anlamıyla bir üretimin sınıfı değil. Ama Osmanlı sınıf dediği için biz de sınıf diyoruz: Hakikatte bunlar dirlik düzeni çağında bile sınıf değil. Çünkü sınıf olmak için, toprağın mülkiyetine sahip olmak lazım. Yok mülkiyeti dirlikçinin. Dirlikçi yalnız idareci.. Devlet memuru. Şu halde, sınıf değil, ama sınıf adını alıyor.

İşte, sınıf adını alan devlet sınıfları, ta milli mücadeleye girilirken dahi, Türkiye'de önemli rol oynama geleneğini temsil etmiş.

Bunu bugün de görüyoruz. 27 Mayıs'ta fırladı çıktı. Devleti kurtaralım, dedi. Yani gene devlet. Bizim ordumuz ve bir kısım mülki, kalemi diyelim, yahut ilmi insanlarımız, hala o gelenekten etkileniyorlar. Yani devleti temsil ediyorlar. Devletin bütünlüğünü, varlığını savunmak görevini tarihsel bir misyon gibi üzerlerine almış sayıyorlar kendilerini. Bu bir olanak. Bu olanaktan, olduğu gibi görüp, bizim gereken sosyal, politik sonuçları çıkarmamız lazım.

Yalnız, biliyoruz ki, modern toplumda hakikaten sınıf olmayan insanların sınıf rolünü oynamasına imkan yok. Yalnız modern toplumda değil, gelmiş geçmiş bütün toplumlarda (sınıflı toplumlarda demek istiyoruz) sosyal sınıf esastır. Ve güdüm onun elindedir.

Ama biz bir geçit temsil etmişiz. Osmanlı devleti, sınıfsız toplumdan, ilkel sosyalist toplumdan (Türklerin Orta Asya'dan gelirken sınıfsız bir toplum olduğunu unutmayalım), o toplumdan sınıflı topluma doğru geçiş sırasında teşekkül etmiştir: Onun için, adeta sınıfların tasfiye edildiği bir günde, bir devlet sınıfı kurmak zorunluğu doğmuş ve bulunmuş. 400-500-600 sene de bu devlet sınıfları, dört sınıf Türkiye'yi idare etmiş.

Milli Mücadelede bu sınıfların geleneği bütün gücüyle henüz mevcut, Tanzimat bu geleneği silememiş. Ama, Türkiye artık eski Osmanlı İmparatorluğunda değil. Çünkü özellikle 1908 ihtilalinden sonra, bir devrim olmuş Türkiye'de. Komprador burjuvazi egemen olmuş, yani tahakküm edecek ölçüde Türkiye'nin egemen kapitalist zümresi o olmuş. Öteki zümrelerini kapitalist sınıfının, çarçabuk saf dışı etmiş.

Ondan sonra milli mücadeleyi başarmışız. Bu devlet sınıfları önemli rol oynamış ama, daha o rolü oynamaya başlarken, okuyun Mustafa Kemal Paşa'nın ilk bildirimlerini, şifreli telgraflarını: Orada, Karabekir'e muntazaman direktif veriyor: Sizin bölgede Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri tutunsun yoksa kurulsun, ve bunlar Türkiye ölçüsünde bir birliğe doğru götürülsün, anlamında. Sınıfı arıyor: Devlet sınıfıdır kendisi. Devlet sınıfının memleketi kurtarmak, devleti gütmek geleneğini temsil ettiğini seziyor. Bizim böyle koyduğumuz açık, çıplak şekilde değil ama, onun içinde o, yaşıyan; onu yaşıyan; bir insan olarak onun etkisi altında hareket ediyor, düşünüyor ve yapıyor.

Binaenaleyh, o sırada öteki devlet sınıfları sapıtmışken, o modern bir toplumda yaşıyan devlet sınıfı sıfatıyla, sınıfını arıyor: Modern sınıfı. O kimdir?

O zaman, 1919 yılında, Dünya'da ve Türkiye'de, dünyanın büyük çoğunluğu ile Türkiye'de: Kapitalist sınıfıdır. Sınıf olarak, sosyal sınıf. Bir de işçi sınıfı var. E, işçi sınıfını, paşa gördünüz:

Ne diyor: 20 bin kişidir, çok azdır. Yani öteki kadar memleketi idare edemez, diyor. Buna mukabil, büyük arazi sahipleri ve kapitalistler ve Tefeci Bezirganlar, büyük sermayedarlar

bunlar sınıftır. Bunların da yok denecek kadar gücü azdır, diyor paşa: Diyor ama, realitede, iş yapmaya gelince: İş Bankası'nı kurdu mu, hemen o yok dediği insanları alıp orada kurucu yapmak lüzumunu duyuyor. Bu neyi gösteriyor bize?

Devlet sınıfları dediğimiz seyyar. Sınıf değil, devlet zümreleri diyeceğiz biz ona, daha bilimsel konuşmak istersek. Devlet zümreleri, gerçek bir politika gütmek istedikleri zaman, modern toplumda sınıf, sosyal sınıf olan bir gücü hesaba katıp onu ele almak zorunda kalmışlardır. İşte, milli mücadele yıllarında devlet sınıfları dediğimiz insanlarımızla kapitalist sınıfı arasındaki ilişki ve bunun yarattığı gelişim burdan başlıyor.

Böyle konulunca, milli mücadelenin ister istemez gelişimi bu sınıfın egemenliği neticesini vermiş. Sonra bu sınıfın, 20. yüzyıl içinde kapitalist dünyada ancak tekelci vasıfta olabileceği kendini dayatmış.

Görüyoruz. Paşa 250 bin lirasını sermaye diye koyuyor. Koyarken, evvela ithalat-ihracat yapalım şeklinde düşünüyor: Ama olaylar getirip dayatıyor: Yok olmaz. Yapamıyorlar. Yapılamayacağı anlaşılıyor. 250 bin lira ile ithalat-ihracatın bu Komprador burjuvaziye karşı hakim olunamayacağı seziliyor. Ve bu sefer, Finans-Kapital şekline dökersek, devlet de elimizde nasıl olsa, biz de devlet sınıflarıyız, işte bu sistemi, modern bir Türkiye'yi kurabiliriz, diyorlar. Ve bunu yapıyorlar.

Demek ki, şimdi, devlet sınıflarıyla Türkiye'nin milli mücadelesinin buluşması ve gelişmesi aşağı yukarı bu mekanizmayla olmuştur. Yani, objektif-sübjektif egemenlik meselesi de bunun içindedir. Sınıf bulununca. Elbette sosyal sınıf. Ya örstür, ya çe-

kiçtir. Zaten, sınıflı toplumda daima alt sınıf-üst sınıf olacak. Bunun ikisi ortası sınıf diye bir şey yok.

Binaenaleyh egemen sınıf kapitalist sınıftır. 20. yüzyılda kapitalist sınıf, Finans-Kapitalist olmak zorundadır. Çeşitli nedenlerle. Ve Finans-Kapitalist zümresi de, zamanla kendi yapısını devlet sınıflarımızın, devlet zümrelerimizin desteğiyle sağlamıştır.

Bu gelişim içinde bir kısım Tefeci-Bezirganları ve derebeyi zümrelerini hatta, kendi içine almıştır. Bu çok tipik bir örnektir İş Bankası. Onları, antika sermaye iken, adeta onun içine, Finans-Kapitalin içine almakla Finans-kapitalist durumuna getirmiştir.

Öteki devlet sınıflarından da 14 tane mebus ki hepsi Sünuf-u Devlet mensubu, hiç biri kapitalist de değil, Antika Bezirgan-Tefeci de değil. Ama Finans-Kapital mekanizması içine girince, Falih Rıfkı'nın dediği gibi: "Nüfuz Komisyonculuğu"na başlamıştır. Yani devlet kuvvetini Finans-Kapital lehine kullanma aracı. Derken, haraç almışlar ve bir de bakıyoruz, onlar da Finans-Kapitalist olmuş. Böyle bir istihale (kalıp değiştirme) olmuş.

İşte bizim Türkiye'nin sosyal-ekonomik orijinal yapısı içinde devlet sınıflarıyla milli mücadelenin ilişkileri ve gelişimi, özetlersek, bu biçimde olmuştur. Bilmem yeterli mi? Yani bunu anlatabildim mi?

Böylece, Finans-Kapitalle ilişik konularımız bir saat kadar sürmüş ve bitmiş oluyor. Daha ancak bir saatimiz var. Onun için de, Finans-Kapital, yani özellikle Finans-Kapital ortada. Hepsini, bütün o konular tabii Finans-Kapitalle ilgili, pratikte ve teoride. Ama, şu andaki konumuzun dışında kalan 6 soru var. Bu sorular içinde bir hiyerarşi yapmak lazım.

Türk burjuvazisine inecek darbe uluslararası burjuvaziye indirilmiş darbe olur mu? deniliyor.

E, tabii... Bunun tartışmasına bile lüzum yok. İkinin: Yani gerek uluslararası şirketlerin, kumpanyaların, gerek yerli Finans-Kapitalin ne kadar birbirine bağlı olduğunu ve Ortak Pazarı girmek suretiyle nasıl kader birliğinde daha ileri adımlar atıldığını biliyoruz. Bunun birine dokundunuz mu, öteki de sızlayacak tabii.

Bir de: Vatan Partisi ana felsefesi nedir? diyor, Hamza Evrensel arkadaşımız. Onu Vatan Partisi'nin gerekçesinde, tüzüğünde, programında, yayınlarında epeyce açıklamıştık, hatta mahkemelerinde.

Türkiye'de İkinci Kuvayimilliyeye savaşı dedik. Bunun birincisinden farkı: Birincisi, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri dediğimiz, o zamanki Anadolu burjuvazisinin örgütlerinin yönetimindeydi. Fakat bu örgütlerin yönetimi, Türkiye'de: Fatalman dedikleri, yani mukadder ve meş'um surette, Finans-Kapitale gidiyor. Ve Finans-Kapital de, Türkiye'nin bugünkü gümrük hürriyetini bile kaldırmaya kadar giden, Türkiye'yi üs yapan bir durumu yaratmış oluyor. Şu halde artık Finans-Kapitalden, Türkiye'de bugün tahakkümünü yapan bu zümreden Türkiye'nin sağlıklı bir gelişimini beklemek imkansızdır.

O zaman, modern sınıf olarak madem ki iki sınıf var: Birisi, kapitalist sınıfının Finans-Kapital zümresi, bir de işçi sınıfı. Biz, Türkiye'nin gerçekten kalkınmasının, gerçekten kurtuluşunun, bağımsızlığının ve ilh. tek yolu: İkinci bir Kuvayimilliyeye seferberliğidir, diyoruz. Birincisi nasıl olmuşsa: Demir çarık, demir asa, mareşali da asker kaputu giyerek, icabında kar içinde ya-

tarak, çarık giyerek falan, yani ordu kumandanları çarık giyerek nasıl davrandıysa, öyle bir imsak ve fazilet savaşına, bütün milletçe (bir avuç Finans-Kapital dışında bütün milletçe, kapitalist sınıfı da dahil) girilmek suretiyle başarılı.

Ama bu kavganın öncüsü? Bir sosyal sınıf lazımdır bu kavganın yürütümü için. İki sınıf vardır (modern sınıf, modern toplumda: Ya işçi, ya kapitalist. Kapitalist sınıfı iflas etmişse, o halde görev kendiliğinden işçi sınıfına düşüyor.

Binaenaleyh, Vatan Partisi, işçi sınıfının Türkiye'de öncü olacağı bir milli kurtuluş seferberliğine girmek gerekir, felsefesiyle kurulmuştur. Bunun çeşitli ayrıntıları üzerinde durmayalım.

Hafif bir konu olmak üzere bu geçtikten sonra: Türkiye'deki devrim anlayışımız, soruluyor.

Türkiye devriminde temel, öncü güçler deniliyor. Ki, bu ikisi aynı. Türkiye'deki devrimci güçlerin ne olduğunu anladık mı, devrim anlayışımız da ortaya çıkmış demektir.

Milli Demokratik Devrim hakkındaki görüşümüz nedir? O da aynı. Bu üç mesele bir. Şu halde, Türkiye'de devrim anlayışımız meselesi dedik mi: Birisi MDD'cilik hakkındaki görüşümüz, birisi de temel ve öncü güçler konusundaki görüşümüz nedir demek oluyor.

Önce, MDD'cilik hakkındaki görüşümüzü birkaç kitapla yayınlamıştık. Bilmiyorum, arkadaşlarımız onları okudular mı?

Burada zorlamalara gidilmemesi anlamında eleştiri yapmak zorunda kaldıydık. Çünkü Türkiye'nin toplum yapısını, Türkiye'deki ekonomik temeli Türkiye'deki sosyal sınıfları bilmeyen birtakım keskin sosyalistler türediler. Ve bunlar, Türkiye hakkında bol keseden strateji kestiler, taktik döşendiler. Strateji, taktik

nedir? Sosyal sınıfların cephede ordulaşmasıdır. Sosyal sınıfları bilmiyoruz. Orduları bilmiyoruz. Bunun için, Avrupa'dan okuduğumuz birkaç tercüme kitabın bir kaç pasajından aldığımız esinlere dayanıyoruz.

Kendi toprağının maddesi olan ekonomisini, sosyal sınıf yapısını bilmeden bunları yapmanın tehlikelerini yeni kuşağa söylemek zorundaydık. Yoksa Milli Demokratik Devrim yeni bir laf değildir. Milli Demokratik Devrim, 50 sene önce Türkiye'de bilimsel sosyalizmin ilk adımı atıldığı gün konulmuş bir prensiptir. Demokratik Devrim: O zaman yalnız buna Demokratik İnkılap diyorduk. Sonra "İnkılap" sözü eskidi. "Devrim" yaptık. Değişiklik bundan ibaret.

Ama bu demokratik devrim, sosyalist partilerin minima programı demektir. Yani bir laf değildir, bir klişe değildir, bir etiket değildir. Minima Program dediğimiz: Bir sosyalist partinin kapitalist bir toplum içinde en azından yapabileceği neler varsa, onlar; asgari, enazından program diye ortaya konur. İşte demokratik devrim, bu enazından program çerçevesi içinde canlanır, somutlaşır ve aksiyona yarar hale gelir.

Eğer biz minima programı es geçerse: Sanki malummuş, falanmış gibi.. Ve sadece onun klişesi olan demokratik devrimi alıp yakamıza taktık mı, hemen devrimci olduk ve hemen Türkiye'de aksiyona geçtik, ve Türk yığınlarını da devrime demokratik devrime başarıyla götürdük sanırsak, hayal peşinde koşarız.

İşte MDD'cilerimizin düştükleri oyun bu oldu. Memleketlerini bilmiyorlar, Türkiye'deki sınıfların karakteristiğini, tarihi gelişimlerini bilmiyorlar. Bilmedikleri bütün yazılarıyla gözüküyor.

Yani onları şimdi burda tekrar etmeyelim. Ancak, "**Devrim Zorlaması Ve Demokratik Zortlama**" kitabını tavsiye ederim. Alın, bir daha gözden geçirin. Söylemek istediğimiz budur.

Demokratik devrim kötü şeydir, iyi şeydir, falan demiyoruz. Ama onu ağzına alanlar almasını bilmiyorlarsa, bunu da düzeltmek zorundayız. Yeni bir şey söylüyoruz derlerse gülünç olmasınlar hiç olmazsa. Yahu bu 50 sene önce konmuş. Ve onun minima programını yapmış, bunun savaşını 50 seneden beri gütmüş bir topraktayız biz. Bunları nasıl es geçersiniz, nasıl atlarsınız?

Ve gereken bir "slogan atmak" değildir. Onun için hatta strateji ve ilh. bahsini ele alırken, bililtizam Kautsky hakkında Lenin'in bir pasajını da başa koyduk. Okuduysanız, hatırlarsınız. Lenin orda açıkça Kautsky için, Kautsky öyle bir filistendir ki, der, bir slogan atmakla dünyayı değiştirdiğini falan (aynen cümle hatırımda değil ama, manası bu), dünyayı değiştirivereceğini, kitlelere kül yuttururca yutturmak ister, der. E, bizim MDD'ciler aşağı yukarı böyle yapıyor. Bu Milli Demokratik dedin mi, müslüman oldun. "Eşhedüenla ilahe illallah": Tamam müslüman oldun. "Milli Demokratik Devrim". Sosyalist oldun. Hem de en keskin sosyalist oldun. Dünyayı artık altüst edebilirsin, falan.

Bu değil yahu. Bir sloganla dünya değişir mi? O sloganın canlı, somut anlamı nedir? Bunu ancak: Türkiye'nin ekonomipolitikası, Türkiye'nin sosyal sınıfları, Türkiye'nin tarihi, Türkiye'nin gelenekleri-görenekleri, yapılmış bütün kolektif aksiyonları, devrimleri, ve ilh. döküm yapılır. Onlar içinden, bugünkü durumda en devrimci tutumları hangisi sağlarsa, onlara yapışırsınız. O zaman, ha devrimciyiz artık, sosyalizmin savaşçısıyız, di-

yebiliriz. Bunu demeden, ölü bir şeyle; yani "slogan"la her şey yeterlidir ve bu slogandan çıkacak bütün ahkam stratejidir, taktiktir, dedik mi, boyumuzca hata etmiş oluruz. Ve tabii bugünkü kuşaklara karşı da görevimizi yapmamış oluruz.

Benim MDD'cilik hakkında, tabii, bu kitap boyu söylediklerimiz. Daha beş on kitap boyu da söyleyeceklerimiz var. Ancak bunlarla sizin başınızı daha fazla ağrıtmak istemem. Özeti budur.

Binaenaleyh, Türkiye devrim anlayışımız da aşağı yukarı budur.

Türkiye devriminde temel ve öncü güçler falan; diye bu arkadaş, İbrahim soruyor.

Haklı tabii. Çünkü arkadaşların ve yeni kuşağın zihni o kadar çorbaya çevrildi ki. Hepsi palavra: Hiç birisi realiteyle, Türkiye'nin olmuş olaylarıyla ilgili değil. Okumuşuz birkaç kitap, hoşlanmışız birkaç parlak cümleden. Birbirimize onu tekrarlıyoruz. Ama bu yüzden, 70 parçaya da bölünmüşüz. Çünkü soyut kavram, olaylardan kopmuş kavram: Havada ve sofizme kadar gider. O yüzden birbirimize de düşmüşüz. Sen mi daha çok bilirsin ben mi? İş oraya gelmiş. Aydınız ya; bilgi satacağız birbirimize. Ve herkesten çok ben bilirim, demek lazım, falan. Oraya dökülmüş iş artık.

O yüzden de bir sürü terminoloji icat edilmiş. İşte bunlar arasında, temel güç nedir, öz güç nedir yok bilmem öncü güç nedir, falan... Böyle birtakım laflar.

Şimdi, arkadaşlar, bizim bildiğimiz: Sosyalizm bir bilimdir. Ve bu bilim, dediğimiz gibi, tekrar edeyim, olaylara dayanır. Sosyal, ekonomik olaylara dayanır. Oradan alır gücünü.

Temel güç dedik mi: Kim, bunu dildeki, hangi sözden Türkçeye çevirmiş? Bilmiyoruz. Bizim bildiğimiz klasik Marksizmde: Temel güç, yahut öz güç (biz öz güç diyoruz daha çok), öz güç işçi sınıfıdır. Yani, kapitalizmde, gerek 19. gerek 20'ci yüzyılda, bizim öz gücümüz (kapitalist sınıfinkini saymıyoruz) işçi sınıfıdır.

Onların öz gücü, Avrupa'da 19. yüzyılda kapitalizmin öz gücü: Kapitalist sınıftıydı, bir de büyük arazi sahipleri sınıfı. Onlar iki sınıftı. Bizde öyle değil. Bizde üst sınıflar: Bir Finans-Kapitalist zümresi. Kapitalist sınıfı adına o öz güçtür ve başta o gidiyor, bir de onun yedek gücü var: Antika, geçmiş tarihin Anadolu'nun her kasabasında çöreklandığı, bıraktığı Tefeci-Bezirgan zümreler. Karşı cephenin durumu bu.

Bizim cephenin özgücü işçi sınıfıdır. Bizim yedek gücümüz de küçük burjuvazidir. Başta tabii büyük köylü yığınlarımız. Yani, bizim anlayışımız bu. Bir öz güç, bir de yedek güç vardır.

Bu, herhangi bir gücümüzü, bir sosyal gücümüzü küçümsemek, yahut abartıp büyük göstermek anlamı taşımaz. Modern objektifliği ve gerçekçiliği yitirmemek için gerekli olan konulardır bunlar. Yani biz Türkiye'de öz güç, sosyalizm açısından öz güç kimdir, dedik mi: İşçi sınıfıdır. Çünkü, örgütlenme gücü onda en elverişlidir, kolayca bir araya gelir. Sosyalizme en yakın, sosyalist doğan bir sınıftır, falan ve ilh...

Bununla köylü tabakalarını küçümsüyor muyuz? Köylü tabakalarımız kadar bizde köleleşmiş, acıklı ve hakikaten kurtarılması gereken sınıf, kurtulması gereken sınıf bulunamaz. Ama, bu sınıfa dayanmak için, yani bunu öz güç yapıp da harekete geçmek için, bugünkü modern anlamıyla bilimsel bir tutum taşınmak imkansızdır.

Onun için öz gücü işçi sınıfı sayıyoruz. Saydık. 50 seneden beri böyle saydık. Ama bugün artık, 50 sene önce M. Kemal Paşanın dediği gibi: 20 bin kişiydi işçi, diyor. O kadar değildi: Yüzbinleri aşıyordu. Yani yüzbinler civarı idi. Bugünse işçi sınıfı artık milyonlar civarındır. Devlet, Başbakanlık istatistikleriyle gösterildiği gibi, ücretliler: 3 milyon küsur idi 1965 yılında.

Ve aynı yıl: 3 milyon da köylü ailesi var ki, esas o 3 milyondur, yani aile reisi köylüdür egemen olan. Öteki, evdeki köylü çocukları, aile reisinin boğaz tokluğuna köleleri gibi çalışırlar. Kadınlar, çocuklar, ve ilh... Binaenaleyh 3 milyon da köylü var, etken olarak.

Demek ki, işçi sınıfımız kemmiyet olarak, rakam olarak artık bugün köylü yığınlarımızın aktif nüfusu kadar bir nüfus oldu. Ondan sonra, küll'ü [toplam] ayıbıyla diyelim isterseniz (yani bütün eksikliklerine rağmen), bu işçi sınıfı bugün Türkiye'de tek büyük yığın örgütleri kurmuş sınıftır. Türk-İş gangster teşkilatı olabilir, yahut ajanların eline düşmüş olabilir. O bizi ilgilendirmez. Biz, sınıfın eğitimi olarak, bir buçuk milyon insanın sendikalaşmak suretiyle örgütlenip örgütlenmediğine bakarız. Örgütlenmiş. Şu halde, Türkiye'de bir buçuk milyon insanın örgütlendiği bir sınıf başka var mı? Yok. Öz güç odur ister istemez.

Bu anlamda öz gücü koyuyoruz ve bu anlamda öteki güçleri de yedek güç olarak anıyoruz. Hiç küçümsemeden, hiç hakir görülmeden, tam tersine, göğsümüzü açarak, bağrımıza basarak, onların yedek güç olması gerektiğini bilimsel sosyalizmin vazgeçilmez kuralı olarak sayıyoruz.

Onun için, bu terminolojide fazla dağınıklığa gitmemeli. Yani öz güç, yedek güç, bunları bilmek başta gelir. Sonra, Türki-

ye'nin özelliği içinde. Gene şahsen benim devrimci anlayışım falan, diye soruyor arkadaşlar. O açıdan. Kitapta da yazdık bu nu: Strateji bahsinde. Türkiye'de bir de tarihsel Sınıf-u Devlet geleneğinden kalma bir güç var. Öz güç değil: İşçi sınıfı değil. Yedek güç. O da değil. Ama vurucu güç mü? Vurucu güç. Bu da, başta Ordu gelmek üzere, eski Sınıf'u devlet dediğimiz insanlarımız.

Tanzimat'tan beri Türkiye'de biliyoruz, her ileri devrimci adım; bunların vurucu gücüyle olmuştur. Arkasından burjuvazi gizlenmiş ama, önde vurucu güç bunlar. Meşrutiyeti bunlar, bu vurucu güç önde başarmış. Öyle değil mi? Biliyorsunuz, bu artık hepimizin bildiği şey. Milli mücadelede bu vurucu güç önde gitmiş. 27 Mayıs'ı en son: Gene bu vurucu güç yapmış geceyarısı fırlamış çıkmış: "Kurtarmış devleti". Demek ki bir rol oynuyor.

Ama o, klasik Marksizmin koyduğu öz güçle yedek güç kavramlarının içine girmiyor. O ayrı birşey: Türkiye'ye mahsus işte bu, bizde, bizim orijinalitemiz. Nasıl, Genç Türkler diye bir gençliğimiz varsa, tıpkı onun gibi bir de ordumuz var. Bunlar Türkiye'nin her devrimci basamağında, şimdiye kadarki vazgeçilmez, kaçınılmaz, inkar edilemez gerçeklik olarak vurucu güçlük rolünü oynamışlar. E, biz bunu kabul edeceğiz: Vurucu güç olarak. Vurucu güç olarak kabul edeceğiz ama, sosyal öz güç olarak değil.

Zaten onu kaçırdık mı gözden, onu bir başka anlamda karıştırdık mı, o zaman işte 27 Mayıs'ın başına gelen gelebilir. Vurucu gücün bir sınıf bulmak zarureti kendiliğinden kaçınılmaz gerçekliktir, 27 Mayıs devirdi, ama iktidarda vurucu güç olarak ka-

lamayacağını, daha iktidara gelir gelmez anladı. Zaten iflas etmiş durumda bir hazine teslim edildi, falan. Korkuttular çocukları. Bir sınıf istediler E, işçi sınıfını görmemiş o zamana kadar, "yok" böyle bir sınıf onlar için. Ama, işte tüccarlar falan, muteberane, ayan falan, bunlar var. Hadi oraya kaymış, ve Finans-Kapitale, yönelmiş bir de bakmış ki Finans-Kapitale. Eyvah, gitti gider. Sonradan, onlar da farkına vardılar. Ama gitti. Çünkü mutlak bir modern sınıfa dayanacak.

Şimdi bizim görevimiz, sosyalist ve gerçekten demokratik devrimci olan insanların görevi: Bu vurucu gücün rolünü göz önünde tutarak, onun modern sınıfsız hiç bir iş yapamayacağını anlatmalı ve modern sınıfın da birisini Finans-Kapitali işte gördüler tekrar tekrar: O mutlaka Türkiye'yi satmaya kadar giden, hain, tamamen vatani, milleti inkar etmiş bir sınıf.

Türkiye'de vatani da, milleti de savunacak, kurtaracak ve bu kurtarma savaşında hiç bir geri, art fikri bulunmayan tek örgütlü, öncü olacak, daha doğrusu öz güç olacak güç işçi sınıfıdır. Bunu onlara anlatmak mecburiyetindeyiz. Net olarak anlatacağımız ki, bundan sonraki olaylarda yeniden bir yanlışlığa düşüp, yeniden gene yıllarca, eyvah! diye saçımızı başımızı yolmayalım.

Bu anlamda, öz güçle yedek güç ve bir de onların yanında (yani atlayıp vuran, Genç Osman gibi) vurucu gücümüz var. Bunu unutmuyacağız. Bunu yok saydık mı, bir gün her şeyi onlardan bekleyip, ertesi gün de, yok canım, o da işte yoktur, dedik mi... O da realistik değil. Çünkü olay var. Olmuş. Ve halen de var. Biz onu nasıl yok sayarız?

Benim anladığım, Türkiye devriminde temel, öncü güç ve ilh. gibi yeni terminolojilerle o güzel, taze başlarınızı sakın ka-

76

rıstırmayın. Bunlar bir sürü -ne diyeyim artık, insan kızıyor bazen, kötü söz de söyleyecek- kendini beğenmiş, kendine sosyalist diyen insanların uydurdukları şeyler. Yani bir yenilikte ben yapayım, yahut falan yerde işte, Çin'de Mao söylemiş, Küba'da bilmem Kastro söylemiş, onu alayım da herkesin bilmediği bir laf atayım ortaya.

Bunlara ne lüzum var kardeşim? Olay ortada: Sınıflar var, modern sınıflar. Bu sınıfların öz güç olanı var, bir de yedek olanları var. Bir de, bu sınıfların dışında, zümre olmakla beraber, bizim tarihimizden gelenek olarak gelen, gençliğimizin ve ordumuzun vurucu güç olarak daima devrimci öncülüğü yaptığı var.

Öncü güce gelince.. Bizim bildiğimiz öncü güç: İşçi sınıfının partisidir. Ondan başka öncü güç diye bir şey tanımıyoruz. Yok öyle. Marksizmde böyle bir deyim yok. Ama işte, zihinleri çorba etmek için, bu temel güç müdür, işte bilmem öz güç müdür, yok öz kuvvet midir, öz örgüt, öz parti midir? Böyle birtakım kakafo-niler ve arkadaşların zihinlerini karıştırmalar devam ediyor. Hiç tavsiye etmem. İş gayet basittir. Bu basit problemin karışıklığa getirilmesi, sadece bizi belki de Finans-Kapitalin oyununa gelmek suretiyle birbirimize düşürüyor. Çok yazık oluyor.

Sorular: Beşi bu.. Altıncısı: Devrimci Derleniş Komitesi ve Halk Uyanış Güçleri hakkında..

Onun hakkında, işte Sosyalist gazetesinin ve İPSD dediğimiz İşsizlik ve Pahalılıkla Savaş Derneği'nin ve Tarihsel Maddecilik Yayınları'nın topluca bir küçük broşürü çıktı: **Anarşi Yok, Büyük Derleniş!** gerek.

Orada teklif edilmiştir: Bir devrimci derleniş yapılsın. Bunun için pratik.. Fazla ayrıntılara inmemek için işi basitleştirmek la-

zımdı. Bir Proletarya Partisinin ve Proletarya bilinçli hareketinin Türkiye'de doğması için önce derleniş lazım. Derleniş için de en pratik yol: Her nerede bir örgüt varsa.. Tabii Finans-Kapital ve öteki antika Tefeci-Bezirgan örgütleri dışında. Çünkü onlar tepeden tırnağa zaten örgütlü. Örgütsüz olan halk yığınımız. Bu örgütsüzlüğe rağmen, halk yığınlarımızın içinde, işçiler ve köylülerin içinde nerede bir örgüt varsa, bu örgütün içinde bir Derleniş Komitesi kurulsun. Ve bu Derleniş Komiteleri, bugün için falan adreste bir nokta gösterilmiştir, o nokta ile temas etsin. Türkiye ölçüsünde bir derlenişe gitmenin yolu hazırlansın.

Kendi çevresinde de.. Faşizm çokça azgınlaşmıştır. Meşru savunma gerekir. Ama bu savunmayı yalnız zavallı bir avuç gencimiz omuzlarına yüklemek çok acı neticeler veriyor. Binaenaleyh, halk yığınlarımız içinde, devrimci derlenişin savunmasını, işçiden köylüden uyanış güçleri teşkil edelim. Yani, her Derleniş Komitesi kendi çevresinde Uyanış Komiteleri sağlasın.

Ama kara halkta sağlasın lütfen. Elbet gençlerimizin başımızın üstünde yeri var. Onların devrimci atılımları elbette vurucu güç olarak her zaman için gene öndedir. Ancak, onlara da yardım etmek için, bu derlenişte, Türkiye ölçüsünde her komite, Halk Uyanış Birlikleri, Komiteleri, -ne isim verilirse verilsin,- bunları sağlasınlar. Ve bir merkeze doğru bağlanılsın.

Halk Uyanış Güçleriyle Devrimci Derleniş Komiteleri hakkında söyleyeceğim genel sözler bundan ibarettir. Fazla ayrıntılara girmenin pratik yararı yok. Çünkü bu adeta kehanet de olabilir. Sonra somut olmaz, çok soyut olur. Bağlayıcı olabilir; fazla ayrıntıya girersek.

Oysa her semtimizin, her bölgemizin kendi orijinal ilişki gelişikleri var. Onun içinde yaşayan arkadaşlarımızın, hele örgüt-lü olanların mutlak kendilerine göre orijinal görüşleri olacak. Bi-naenaleyh, o komitelerin kuruluşunda: Onların da kendi somut şartları içinde, kendi inisiyatiflerini, girişim güçlerini alabildiğine kullanmaları için, yalnız birer genel yönelti verip, onları kendi çaplarında, kendi çevrelerinde istedikleri gibi serbest girişimle bu derlenişe yardımcı olmaya sevk etmek lazım.

Onun için fazla ayrıntılara girmedik ve girmiyoruz. Girmek-te de fayda yok. Ancak o derlenişler, Derleniş Komiteleri, onla-rın kurdukları Halk Uyanış Güçleri kendi çevrelerinde gördükle-ri olanakları ve başardıkları örgütlenmeleri merkeze doğru ya-vaş yavaş getirdikçe, elbet Türkiye ölçüsünde bir Büyük Merkez Komite'nin teşekkülüyle, daha yeni bir örgütlenme merhalesine geçmek artık günün meselesi haline gelecektir.

O broşürde anlatmak istediğimiz bunlardır.

Zaten vaktimiz de dolmuş sayılır. Bilmiyorum, arkadaşların bu noktada başka.. Pekâlâ.